

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ»**

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНИХ НАУК І СОЦІАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Освітній рівень – бакалавр

на тему: **«КУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ ТА
ПОЛЬЩІ У 2010–2025 РОКАХ У ГЕНДЕРНОМУ ВИМІРІ»**

Виконала:

Здобувачка 4 року навчання

Спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»

Ліхман Карина Юріївна

Керівник

Соловей Галина Сергіївна

кандидат філософських наук,
доцент кафедри міжнародних відносин

КИЇВ 2026

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КУЛЬТУРНОЇ ТА ГЕНДЕРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ	8
1.1. Теорії міжнародних відносин та культурна дипломатія	8
1.2. Гендерна дипломатія: поняття та підходи.....	16
1.3. Культурні моделі у міжнародній комунікації: теоретико-методологічний аспекти.....	19
РОЗДІЛ 2. ЕВОЛЮЦІЯ КУЛЬТУРНОЇ ТА ГЕНДЕРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ І ПОЛЬЩІ.....	21
2.1. Культурна дипломатія України: «пірамідальної» модель	21
2.2. Культурна дипломатія Польщі: «сонячна» система	27
2.3. Гендерна складова дипломатичної служби	32
РОЗДІЛ 3. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ТА МІЖНАРОДНИЙ ІМІДЖ.....	36
3.1. Порівняння риторики, стилю та комунікаційних стратегій	36
3.2. Роль культурних та гендерних практик у формуванні іміджу держав	44
3.3. Перспективи розвитку гендерно чутливої культурної дипломатії	48
ВИСНОВКИ	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	55
АНОТАЦІЯ	64

ВСТУП

Період 2010–2025 років для України та Польщі визначається розвитком власних моделей культурної дипломатії у ролі засобів для подальшого формування міжнародної репутації, окрім того для просування національних інтересів і цінностей через призму культурної комунікації, мову, мистецтво, освіту та гуманітарні обміни. Даний період відіграє визначальну роль у питаннях переосмислення значення культури у зовнішній політиці, а також для формування цілком нових підходів у публічній дипломатії. Вкрай важливими у даному контексті ж такі, що є гендерно чутливі.

Культурна дипломатія в Україні в зазначений час набуває стратегічного значення. Її використовують у ролі інструментів для становлення ідей національної ідентичності, протидії дезінформації та задля зміцнення позицій держави на міжнародній арені. Особливого значення дані процеси набувають в умовах воєнного стану та євроінтеграції. Реалізують ці ідеї через такі структурні елементи як Міністерство закордонних справ, Міністерство культури, Міністерство інформаційної політики. Окрім того, передбачено втілення через незалежні культурні ініціативи міжнародних проєктів, фестивалів, що транслюють українську культуру за кордоном. Іншими словами, даний період характеризується розвитком української культурної дипломатії як «м'якої сили» (softpower). Напрямок діяльності спрямований на розповідь про людину, гідність і свободи, що є базовими категоріями сучасної дискусії про гуманістику.

Актуальність полягає в тому, що для зазначеного періоду в Україні та Польщі притаманний розвиток культурної дипломатії як засобу для становлення міжнародного іміджу та впливу.

Україна переслідує ціль становлення та укріплення ідентичності та протидії дезінформації в умовах війни. У свою чергу для Польщі важливе постіне та методичне просування власних інтересів як в Європі, так і в світі. У даному контексті питання гендерної рівності лише здатне підсилити роль інклюзивності й

довіри. Культурна дипломатія у такому форматі є фактично ключовим елементом нинішньої зовнішньої політики.

Зміцнюючи власні позиції у міжнародній політиці, Польща використовує власний культурний бренд межах глобалізованого культурного простору. У даному контексті в хід йдуть Програми Інституту Адама Міцкевича, міжнародна діяльність Польських інститутів, залучення досвіду культурної спадщини та різноманітних видів мистецтва. Все це стало інструментами для створення міжнародного впізнаваного образу Польщі та подачі її як сучасної, демократичної, відкритої країни.

У таких умовах гендерне питання культурної дипломатії набуває особливого значення. Зокрема, набувають поширення такі процеси як зростання участі жінок у дипломатичних місіях, дедалі більше розвиваються суто жіночі ініціативи, дедалі частіше звучать гендерно нейтральні вислови та використовується репрезентація суто жіночих образів. Таким чином у культурному просторі та комунікаціях можна простежити трансформацію суспільних процесів й політики обох держав у напрямку гендерної рівності. Аналіз даної сфери дасть змогу прослідкувати та зрозуміти як соціальні й культурні чинники впливають на дієвість дипломатії, а також формують довіру та міжнародний авторитет як України, так і Польщі.

Проблема дослідження полягає в тому, що навіть не дивлячись на періоди спільної історії, географічну та політичну близькість, спільну орієнтацію на загальноєвропейські цінності, культурна дипломатія України та Польщі знаходить своє відображення у різних моделях. Це проявляється у відмінностях політичних культур, комунікаційних стилях та навіть соціальних структурах. Якщо Україна у питаннях культурної дипломатії проявляє схильність до своєрідної емоційної моделі з елементами наративу, який ґрунтується на воєнному досвіді, боротьбі за свободу, цінностях гідності та людяності. То Польща ж користується методами, що притаманні інституційно-структурованій моделі, де вирішальними є державні програми, нормативність, планування та підпорядкованість чітким рамкам євроінтеграції.

Маловивченою є проблематика того, як гендерні аспекти впливають на імідж держави та її здатність підтримувати комунікаційні процеси. Завдяки поєднанню культурного та гендерного аналізу можна в повній мірі розкрити, як дипломатичні процеси розкривають соціальні архетипи та особливості менталітету, які являються основою культурної політики.

Проблемою являється також розрив між теорією та практикою гендерної складової у культурній дипломатії. Тут Польща проявляє більш системний підхід, в той час як Україна має гнучкий та ініціативний. Це говорить про різні етапи структурного розвитку культурної дипломатії.

Дослідницьке питання: який вплив несуть культурні та гендерні фактори на формування стилю дипломатії, стратегій комунікації та міжнародного іміджу України та Польщі у 2010–2025 роках та який прояв ці відмінності знаходять у соціокультурній динаміці, політичних традиціях та євроінтеграційних процесах обох держав?

Мета дослідження закладається у вивченні культурних та гендерних особливостей дипломатії України та Польщі у період 2010–2025 років, обґрунтування того, який вплив вони мають на формування зовнішньополітичного іміджу держав, а також визначення закономірностей та відмінностей у підходах до комунікацій у сфері культурної дипломатії.

Завдання:

1. Розкрити теоретичні основи культурної дипломатії та її зв'язку з теорією «м'якої сили» (softpower);
2. Провести аналіз розвитку культурної дипломатії України та Польщі у 2010–2025 роках, а також визначити спільні й відмінні риси;
3. Дослідити гендерну складову дипломатії обох країн, що полягає: діяльність жінок дипломатів, гендерно чутливі підходи, особливість мови рівності, репрезентацію жінок у культурних проектах;
4. Провести оцінку вплив культурно-гендерних факторів на ефективність комунікації в дипломатії та формування глобального іміджу країн;

5. Здійснити формулювання щодо узагальнення та висновки щодо специфіки питання гендеру у культурній дипломатії України та Польщі.

Об’єкт дослідження – культурна дипломатія України та Польщі у 2010–2025 роках як інструмент формування міжнародного іміджу, публічної комунікації та взаєморозуміння між державами.

Предмет дослідження – гендерний вимір культурної дипломатичної практики України та Польщі, що передбачає аналіз роль жінок у дипломатії, застосування гендерно чутливої мови, символічних образів та стратегії рівності у комунікації й культурних ініціативах.

Теоретичні рамки: дослідження засноване на поєднанні конструктивізму, лібералізму та феміністської теорії міжнародних відносин. Це дозволяє комплексно провести аналіз дипломатичної культури України та Польщі як явища, крізь призму гендерних, культурних та символічних чинників.

Методи дослідження. У ході дослідження було використано ряд методів: системний, структурно-функціональний і порівняльний аналіз; інтерпретативний підхід; контент- і дискурс-аналіз офіційних документів, медіа та культурних програм; кейс-стаді авторських ініціатив; елементи феміністського, культурологічного та комунікативного підходів для виявлення гендерних і символічних аспектів культурної дипломатії України та Польщі у період 2010–2025 роках.

Розробка проблеми

В ході досліджень культурної та гендерної дипломатії України і Польщі періоду 2010–2025 років основну увагу було приділено перетворенню дипломатичних практик під впливом євроінтеграційних процесів. Окрім того, до уваги було взято розвиток культурної дипломатії в ролі інструменту «м’якої сили» та поступове впровадженню гендерного підходу в сфері міжнародних відносин. Підкреслюють ріст ролі державних та громадських структур у процесі розвитку культурної політики, посилення інституційної складової культурної дипломатії України, а також поступове розширення представництва жінок у дипломатичній службі праці Гололобова С.М., Kolodiazhna D. та Kowalski Katharina Kinga (2016).

У свою чергу, польські дослідження роблять основний акцент щодо уваги на розвитку гендерних студій і формуванні гендерно чутливих підходів у суспільстві та гуманітарній сфері. Це, у свою чергу, ачаопосередковано впливає на сучасну публічну дипломатію Польщі.

Наукова новизна дослідження полягає у порівняльному аналізі культурної дипломатії України та Польщі крізь призму гендерної репрезентації, а також у концептуалізації гендерного виміру як системоутворюючого чинника сучасної культурної дипломатії. Була зроблена спроба обґрунтування існування різних моделей культурної дипломатії – ціннісно-нарративної в Україні та інституційно-брендингової в Польщі. А також поєднання теоретичних підходів до гендеру в міжнародних відносинах з емпіричним аналізом комунікаційних стратегій та культурних практик держав.

Джерельна база дослідження охоплює нормативно-правові матеріали (стратегії публічної дипломатії України та Польщі, документи МЗС, Інституту Адама Міцкевича, резолюції ООН), академічні та аналітичні праці, засновані на поєднанні конструктивізму, лібералізму й феміністської теорії міжнародних відносин, а також емпіричні джерела – виступи дипломатів і перших леді, інтерв'ю, медіапублікації та матеріали культурних проєктів і кампаній України та Польщі.

Структура роботи складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку джерел та анотації.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КУЛЬТУРНОЇ ТА ГЕНДЕРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

1.1. Теорії міжнародних відносин та культурна дипломатія

Сьогодні дипломатія куди швидше еволюціонує, проходячи шлях від традиційногo засобу для здійснення офіційних міждержавних відносин до багаторівневої системи комунікації, що вже охоплює культурні, соціальні та навіть гендерні аспекти. У світі, що охопив процес глобалізації та де під впливом цифрових технологій змінюється значення будь-яких кордонів та мереж, «м'які» чинники – культура, цінності, символи та ідентичність – виконують не менш визначальну роль, ніж військові чи економічні складові національної могутності. Задля цього необхідне дослідження культурної дипломатії, що може поєднати у собі міжнародну комунікацію, культурний обмін та публічну дипломатію. Особливого значення це набуває у сучасних міжнародних відносинах (Melissen, 2005; Nye, 2004).

Теоретична основа даного дослідження ґрунтується на кількох важливих підходах науки про міжнародні відносини – конструктивізмі, лібералізмі та теорії фемінізму. Саме ці підходи корисні тим, що можуть аналітичною здатністю пояснити інструменти культурної дипломатії у контексті «м'якої сили» держави, а також прояснити символічний та гендерний вимір дипломатичних практик, які формують наративи та імідж держав у глобальному просторі.

У свою чергу такий теоретичний підхід як конструктивізм формувалася наприкінці ХХ століття у якості альтернативи раціоналістичним теоріям реалізму та лібералізму. Засновником даного підходу вважається Александр Вендт, який у праці *Social Theory of International Politics* (1999) доводить, що структура міжнародної системи позначається соціальними взаємодіями та спільними ідеями, а не тільки матеріальними факторами. Він вважав, що держави не мають сталої природи, а поведінка їх формується на основі норм, ідентичностей та очікувань, які виникають у процесі комунікацій між

Конструктивістський підхід залишається одним із найбільш релевантних для аналізу сучасних міжнародних відносин, хоча його часто критикують за недостатню увагу до матеріальних чинників, що особливо виразно проявилось в умовах російсько-української війни після 2014 року. У межах конструктивізму міжнародна система розглядається не як статична та наперед визначена структура, а як результат постійної взаємодії держав і соціальних акторів. Як зазначає Alexander Wendt, міжнародний порядок формується через міждержавні практики та колективні уявлення, унаслідок чого самі держави постійно конструюють і трансформують правила міжнародної взаємодії.

Важливе значення у цьому контексті має концепція дискурсивних практик, запропонована Оле Вайвером. Дослідник наголошує, що саме через дискурс держави артикують власні безпекові, культурні та ціннісні пріоритети. Відповідно, дискурсивні практики виступають не лише засобом політичної комунікації, а й механізмом формування легітимності міжнародних дій та визначення характеру безпекового порядку.

Майкл Барнетт розглядає дипломатію як простір соціальної взаємодії, у межах якого формуються колективні уявлення про порядок, цивілізованість і легітимність. Доповнюючи цей підхід, Emanuel Adler запропонував концепцію «спільноти практик» (community of practice), відповідно до якої знання, символи та культурні смисли циркулюють між міжнародними акторами, сприяючи формуванню колективної ідентичності та спільних моделей поведінки.

Майкл Барнетт (Barnett, 2005) розвинув ідею, наголошуючи, що дипломатія виступає ареною соціальної взаємодії, де формуються «колективні уявлення» про легітимність, модерність і цивілізованість. Саме тому, на його думку, культурна дипломатія є засобом відтворення соціального капіталу держави.

Дипломатичний дискурс – це простір, де держави створюють образи себе, формують спільні значення, символічні коди й норми поведінки. Як зазначає Alexander Wendt (1992), «анархія – це те, що роблять із неї держави» (Anarchy is what states make of it), тобто міжнародний порядок є продуктом спільної взаємодії та колективних уявлень, а не заданою структурою. Цей підхід є особливо корисним

для аналізу культурної дипломатії, адже саме вона є інструментом символічного впливу – засобом формування привабливого образу держави через культуру, мистецтво, цінності та мову. Emanuel Adler (1997) зазначає, що міжнародна політика дедалі більше нагадує «спільноту практик» (community of practice), де знання, символи й культурні смисли циркулюють між акторами, формуючи колективну ідентичність.

Теорія конструктивізму пояснює, як через наративи, символи й міждержавну комунікацію формуються національні ідентичності двох країн. Вона показує, що українсько-польське партнерство базується не лише на спільних політичних інтересах, а й на взаємному визнанні культурної суб'єктності. Застосування конструктивістського підходу дозволяє побачити, як у процесі культурного обміну створюються нові «спільні значення» – від ідеї солідарності до спільної пам'яті про історичні події.

Ліберальна теорія міжнародних відносин, представлена працями Robert Keohane (Keohane, 1984), Joseph Nye (Nye, 2004) та Andrew Moravcsik (Moravcsik, 1997), зосереджується на взаємозалежності держав і ролі міжнародних інституцій у підтриманні співпраці.

Лібералізм у міжнародних відносинах підкреслює значення інституцій, демократії, прав людини та міждержавного співробітництва як основи для формування стабільного міжнародного порядку. На відміну від реалізму, що концентрується на військовій та економічній потужності, лібералізм акцентує увагу на здатності держав досягати зовнішньополітичних цілей через привабливість культури, цінностей і політичних ідей, тобто за допомогою «м'якої сили» (soft power).

Концепція м'якої сили Nye (2004) пояснює, що культурні, освітні, наукові та публічні програми дозволяють державі впливати більш ефективно та стійко, ніж через прямий примус. Лібералізм у теорії міжнародних відносин інтерпретує культурну привабливість як один із ключових нематеріальних ресурсів державного впливу. У межах цього підходу досягнення зовнішньополітичних цілей відбувається не лише через матеріальні або примусові інструменти, але й через

формування позитивного міжнародного іміджу. Важливу роль у цьому процесі відіграють поширення цінностей та участь у підтримці й інституціоналізації міжнародних норм (Keohane, 1984; Moravcsik, 1997).

Таким чином, культурна привабливість розглядається як форма «м'якої сили», що дозволяє державам впливати на поведінку інших акторів через механізми легітимності, довіри та нормативного консенсусу. У цьому контексті культура набуває статусу стратегічного ресурсу, який опосередковано визначає ефективність зовнішньої політики.

Основними представниками цієї парадигми є Роберт Кеохейн, Джозеф Най, Ієн Кларк та ЙенсЕкенберрі, які підкреслюють роль міжнародних організацій, правових норм і культурного впливу у глобальній політиці (Keohane). Концепція «м'якої сили» (Nye, 2004) є ключовим інструментом ліберального підходу до аналізу дипломатії. «М'яка сила» визначається як здатність держави досягати своїх зовнішньополітичних цілей не через примус чи економічний тиск, а через привабливість своєї культури, політичних цінностей та зовнішньополітичного іміджу. Вона розширює межі традиційного розуміння влади, оскільки ресурсність – «культури, символіки та ідентичності відіграють ключову роль у формуванні міжнародного порядку та впливу на поведінку державних акторів. (Nye, 2004; Melissen, 2005).

В цьому контексті культурна дипломатія виступає як комплексний механізм: вона включає публічну дипломатію, культурні обміни, освітні програми, мистецькі проєкти та просування національної мови.

Важливим доповненням до концепції «м'якої сили» є підхід Ненсі Сноу, яка розглядає культурну дипломатію як форму стратегічної комунікації, спрямованої на формування довіри та емоційного зв'язку між державами й суспільствами. На її думку, сучасна дипломатія дедалі більше залежить не від офіційних політичних заяв, а від здатності держави формувати позитивні емоційні асоціації через культуру, гуманітарні ініціативи та суспільні цінності (Snow, 2009). У цьому контексті культурна дипломатія України після 2014 року значною мірою

базувалася саме на емоційному наративі людської гідності, свободи та солідарності.

Американський дослідник Ніколас Калл визначає публічну дипломатію як систему комунікації між державою та іноземною аудиторією, у якій культура виступає одним із ключових каналів впливу (Cull, 2008). Він виокремлює культурний обмін, міжнародне мовлення, освітні програми та культурні інституції як базові інструменти формування міжнародного іміджу держави. У випадку Польщі таку функцію виконують Польські інститути та Інститут Адама Міцкевича, тоді як в Україні – Український інститут і культурні ініціативи громадянського суспільства.

Британський соціолог Anthony Giddens наголошував, що в умовах пізньої модерності ідентичність формується через рефлексивні соціальні практики та символічну комунікацію (Giddens, 1991). У цьому контексті культурну дипломатію можна розглядати як механізм конструювання «рефлексивної національної ідентичності», у межах якої держави переосмислюють і репрезентують власний образ відповідно до глобальних політичних і культурних трансформацій.

У межах лібералізму важливу роль відіграє концепція культурного капіталу (Bourdieu, 1991). Культурний капітал визначається як сукупність знань, символічних ресурсів і культурних практик, що дозволяють державі зміцнювати свою репутацію та вплив у міжнародному середовищі. Завдяки культурному капіталу Польща та Україна можуть реалізовувати стратегічні цілі не через економічну чи військову силу, а через створення привабливих образів і символічних ресурсів, які формують довіру та партнерство.

У межах теорії символічної влади Pierre Bourdieu міжнародна репутація держави розглядається як результат тривалого накопичення символічного капіталу, який формується через культурні інституції, освітні програми, дипломатичні практики та публічні наративи (Bourdieu, 1991).

У цьому сенсі гендерна рівність функціонує як індикатор «демократичної легітимності» держави, а її рівень впливає на сприйняття країни у міжнародних організаціях, зокрема в European Union та Council of Europe, де права жінок

розглядаються як складова верховенства права та демократичних стандартів (European Parliament, 2021). Символічна влада функціонує не як інструмент прямого примусу, а як здатність формувати та відтворювати легітимні уявлення про «нормальність», «сучасність» і «демократичність» держави в очах міжнародної спільноти. Вона діє через механізми конструювання смислів, які визначають способи інтерпретації держави як міжнародного актора та впливають на її зовнішнє сприйняття.

У цьому контексті особливого значення набуває концепція *nation branding*, запропонована Simon Anholt, який визначає міжнародний імідж держави як інтегральний результат взаємодії політики, культури, суспільних цінностей та інституційної поведінки (Anholt, 2007). Такий підхід підкреслює, що імідж держави не є статичною характеристикою, а формується як динамічна й багатовимірна конструкція, залежна від узгодженості внутрішніх і зовнішніх практик держави.

На відміну від класичних підходів до дипломатії, у яких домінує офіційна державна комунікація, концепція *nation branding* розширює поле аналізу. Вона включає також неформальні та суспільні виміри міжнародної репрезентації. Йдеться про громадянське суспільство, культурні рухи, медіа та повсякденні соціальні практики. У результаті міжнародний імідж держави постає як багаторівневий і децентралізований процес, у якому взаємодіють як інституційні, так і неінституційні актори.

Ліберальна теоретична парадигма міжнародних відносин дозволяє інтерпретувати еволюцію культурної дипломатії України та Польщі у 2010–2025 роках як рух у напрямі формування взаємовигідного партнерства. У межах цього підходу особлива увага приділяється ролі міжнародного співробітництва, інституційної взаємозалежності та інструментів «м'якої сили» як ключових механізмів зовнішньополітичної взаємодії. У цьому контексті Польща реалізовувала підтримку України через розвиток спільних культурно-інтеграційних ініціатив, тоді як Україна використовувала інструменти культурної дипломатії для посилення свого європейського іміджу та міжнародної суб'єктності.

Як зазначає Joseph S. Nye, у сучасній системі міжнародних відносин вплив дедалі більшою мірою визначається не примусовими ресурсами, а привабливістю держави, у межах якої культура виступає центральним елементом формування «soft power» (Nye, 2004, с. 11).

Вагоме теоретичне значення для дослідження мають праці Claudia Goldin, у яких обґрунтовується, що розширення доступу жінок до освіти, професійної діяльності та політичної участі є не лише соціально-економічною трансформацією, але й чинником інституційних змін держави (Goldin, 2023). У цьому контексті гендерна рівність розглядається як складова демократичного розвитку та важливий індикатор інституційної якості державного управління, що безпосередньо впливає на міжнародну репутацію держав. Крім того, дослідження Голдін демонструють, що суспільства з вищим рівнем гендерної інтеграції характеризуються більшою адаптивністю до глобальних трансформацій та вищою інституційною ефективністю, що є релевантним для аналізу культурної дипломатії України та Польщі.

Пропоную схему, котра наочно демонструє гендер у культурній дипломатії як конструктивний елемент м'якої сили.

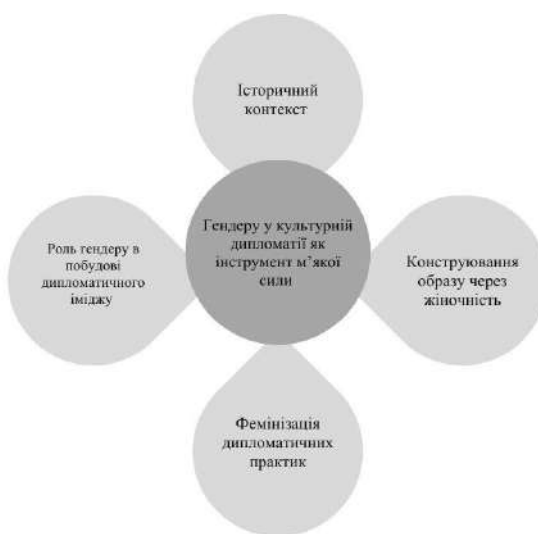

Схема 1.1 «Гендер у культурній дипломатії як конструктивний елемент м'якої сили» (згенерована авторкою, за допомогою програми Canva)

Феміністська перспектива дозволяє бачити міжнародні відносини не лише як сукупність раціональних інтересів, а як соціальну систему, де гендер формує символіку влади і культурний образ держави. Гендерні практики та соціальні ролі формують те, як держави конструюють свій імідж на міжнародній арені, визнаючи норми дипломатичної поведінки та поширюючи цінності через культурну дипломатію. Культурна дипломатія у цьому контексті стає засобом реалізації гендерного виміру. Через культурні, освітні, мистецькі та публічні програми держава може демонструвати інклюзивність, рівність та соціальну відповідальність. Гендерні компоненти підсилюють ефективність культурної дипломатії, оскільки вони формують позитивний імідж держави, показують її соціальну прогресивність і сприяють більшій легітимності на міжнародній арені.

Феміністська теорія вносить у аналіз важливий гуманістичний та соціокультурний вимір, акцентуючи увагу на принципах справедливості, репрезентації та рівності.

Вона демонструє, що гендерна дипломатія не функціонує як автономний або ізольований напрям зовнішньої політики. Натомість вона є інтегрованою складовою сучасної політичної культури. У цій системі координат цінності солідарності, турботи та емоційно-комунікативні форми взаємодії набувають не другорядного, а стратегічного значення у формуванні політичних і дипломатичних практик.

Поєднання конструктивістського, ліберального та феміністського підходів дозволяє глибше зрозуміти, яким чином культура, мова, гендер та комунікація визначають міжнародний імідж України та Польщі в умовах глобальних трансформацій. У результаті ці підходи пояснюють зовнішню політику, сприяють формуванню її нової етичної, соціальної та культурної основи, адекватної викликам XXI століття.

Підсумовуючи, гендер інтегрований в механізми м'якої сили як конструктивний елемент: він не лише впливає на внутрішні політичні та соціальні процеси, а й підсилює зовнішній культурний вплив держави. Усвідомлення гендерного виміру є необхідною складовою для комплексної сучасної культурної

дипломатії, яка формуватиме привабливий міжнародний образ і сприятиме стійкому впливу у глобалізованому світі.

1.2. Гендерна дипломатія: поняття та підходи

Таке поняття як гендерна дипломатія формується десь на перетині теорії міжнародних відносин, феміністичних підходів, також кроскультурної політики. Воно вдало поєднує в собі принципи й стратегії, що дозволяють підтримувати та запроваджувати гендерну рівність у дипломатичних інституціях та у процесі міжнародної комунікації. Даний вид дипломатії вбезпечує перехід від традиційно виражено маскулінізованих моделей влади до більш безбар'єрної політичної культури. Оновлена політична модель передбачала заснування на співпраці, емпатійності та культурному діалозі. Дослідження Клаудії Голдін (2023) і Енн Таунз (2010) показує, що поживавлення представництва жінок у публічній сфері сприяє перетворенню окремих структур та підсилює міжнародну легітимність держав. Як наслідок цього гендерна дипломатія займає позицію важливої складовою нинішнього зовнішньополітичного курсу країни.

Говорячи про контекст міжнародних відносин, варто розуміти, що представлені вище висновки резонують із дослідженнями UNWomen. У свою чергу, дані дослідження показують, що представництво жінок в мирних переговорах у великій мірі збільшує стійкість міжнародних угод, а також зменшує ризики ймовірної ескалації конфліктів.

Суть гендерної дипломатії полягає у тому, що держава впливає на міжнародну спільноту через низку факторів. Зокрема, через економічні чи військові ресурси, систему символів та цінностей. У процесах дипломатії вплив у плані дипломатії знаходить вияв у вибудований державою образ. Сюжи можна відести мовну політику, культурні події, позиції лідерів країни щодо тих чи інших питань. Не мало важливим є те хто саме представляє державу на міжнародній площині. У разі представництва жінок дипломаток, вони стають певними носіями

символічного капіталу держави. Це посилює довіру до держави, формує певний моральний авторитет та, що не менш цікаво, так звану м'яку силу.

Говорячи про поняття «м'якої сили», то варто згадати, що за думкою Джозефа Ная гендерна дипломатія являється одним з вирішальних засобів творення іміджу держави. Саме цей вид дипломатії показує певну ціннісну відповідність щодо сучасних міжнародних норм (Nye, 2004).

Представництво у дипломатичних інституціях, що є гендерно збалансованим, в перспективі підсилює довіру до держави. Справа в тому, що такий підхід показує, що в країні наявна певна інституційна зрілість, відкритість, а також певна відповідність демократичним стандартам. Таким чином дипломатія набуває ознак м'якої сили у той час, коли держава використовуючи жіноче лідерство, різноманітні культурні проєкти і тому подібне створює позитивний імідж.

Іншими словами, гендерна дипломатія являє собою комплексне явище, що об'єднує культурний капітал, символічний вплив, кроскультурну комунікацію та «м'яку силу» та використовує це задля створення міжнародного іміджу держави. В зазначеному контексті Кімберлі Креншоу представляє концепцію інтерсекційності. Згідно з думною дослідниці, гендер не існує ізольовано, а перебуває на перетині класових, етнічних та історичних структур нерівності (Crenshaw, 1989). Завдяки цій концепції, дипломатія в подальшому розглядається як багаторівнева система, де наявні соціальні ідентичності. Жіноче представництво в даному контексті носить різноманітні значення, що напряду залежать як від культурних так і від політичних обставин.

Подальше теоретичне поглиблення феміністського підходу забезпечує концепція інтерсекційності Кімберлі Креншоу, яка демонструє, що гендер не існує ізольовано, а перетинається з класовими, етнічними, релігійними та історичними структурами нерівності (Crenshaw, 1989). У міжнародних відносинах це дозволяє аналізувати дипломатію не лише як взаємодію держав, але як багаторівневу систему соціальних ідентичностей, де представництво жінок набуває різного змісту залежно від політичного та культурного контексту країни.

Відмінною є концепція перформативності гендеру, розроблена Джудіт Батлер. Згідно неї розширюється розуміння дипломатії, перетворюючи її на простір, що у певному розумінні відтворює владу. За словами дослідниці, гендер не являє собою якусь фіксовану категорією, а конструюється завдяки повторюваним практикам соціуму, дискурсам та певним структурним нормам (Butler, 1990). Якщо говорити про дипломатичний контекст, то тут образ держави являє собою «перформативний», тобто такий, що здійснюється через офіційні заяви, певні візуальні образи дипломатів, культурні події та картину показану медіа.

У свою чергу Керолайн Вейнсток у своїй праці *Gendered Soft Power: Cultural Diplomacy and Feminist Agency* робить акцент, що жіноча присутність у дипломатії може сприйматись як прояв так званої м'якої сили. Це пов'язане з тим, що такий підхід символізує відкритість, миротворчість і культурну толерантність. За словами дослідниці, країни, що залучають представництво жінок у зовнішньополітичній сфері, цим показують не тільки рівність, проте формують свій авторитет у міжнародних організаціях. Це підкріплюється тим, що у XXI столітті гендерне питання є маркером щодо цивілізованості та демократичної зрілості (Wainstock, 2019).

Інша дослідниця, Райна М. Браун, гендерну дипломатію означає як нову форму представництва влади. Неабияку роль у даній концепції відіграють певні соціальні норми та культурні символи. Вчена наголошує, що жінки лідерки дуже часто беруть на себе роль носіїв певного «морального капіталу» держави, цим самим формуючи позитивний імідж держави. За цією логікою, Україна чи Польща просуваючи жінок на дипломатичні посади, отримують не стільки внутрішній політичний ефект, скільки міжнародний символічний сигнал про належність до спільноти демократичних цінностей (Brown, 2018).

Французький соціолог П'єр Бурдьє, проводячи аналіз поняття культурного капіталу, вказує, що населення володіє не лише економічними чи політичними, а й символічними ресурсами влади. Держава, яка вкладається у культуру, освіту та різноманітні цінності, накопичує символічний капітал, що у перспективі

трансформується у довіру та політичний вплив. У гендерній сфері, активне залучення жінок до дипломатії є своєрідною формою інвестування у культурний капітал держави. Така політика засвідчує те, що країна орієнтується на чіткі європейські принципи (Bourdieu, 1986).

1.3. Культурні моделі у міжнародній комунікації: теоретико-методологічний аспект

В ході дослідження було використано ряд загальнонаукових підходів з метою опису багатогранних характеристик культурної дипломатії як феномену міжнародної комунікації.

Зокрема, було використано метод наукового спостереження, що був втілений у виді опосередкованого аналізу конкретних напрацювань у даній сфері. Особливості цього методу дозволили прослідкувати динаміку змін у площині міжнародного дискурсу без залучення дослідника. Це забезпечує емпіричну верифікованість отриманих даних та створює підґрунтя для подальших теоретичних узагальнень.

Не можна оминати увагою дискурс-аналіз. Завдяки йому вдається виявляти смислотворчі механізми міжнародної комунікації. Окрім того завдяки цьому методу проводяться дослідження дипломатичної мови в якості системи символів. Саме завдяки цим умовностям творяться міжнародні ідентичності та бачення про політичну дійсність.

З метою опрацювання тексту та візуалу використовується методі контент-аналізу. Це дало можливість систематизувати значну кількість інформацій, виявити певні семантичні домінанти, повторювані смислові патерни та об'єктивно осмислити емпіричний матеріал.

Вкрай важливу роль відіграють синтез та аналіз. Якщо аналіз вбезпечує розклад якогось складного об'єкту на менші елементи, що в подальшому легше детально розглянути, то синтез навпроти об'єднує отримані результатів у цілісну

модель. Їх поєднання дозволяє сформувати системне уявлення про культурну дипломатію як багаторівневе та багатовимірне явище.

Основу дослідження становлять індуктивний і дедуктивний методи. Індуктивний метод допоміг узагальнити отриману інформацію та сформувати основні висновки роботи. Дедуктивний метод використовувався для аналізу практик культурної дипломатії на основі загальних теоретичних положень міжнародних відносин. Поєднання цих методів дозволило зробити дослідження більш послідовним і обґрунтованим.

Історико-генетичний метод застосовано для аналізу розвитку культурної дипломатії в різні періоди. Це дало змогу простежити зміни її форм, інструментів і функцій залежно від змін у міжнародних відносинах. Також у роботі використано метод моделювання для узагальнення основних механізмів функціонування культурної дипломатії.

Крім цього, у дослідженні використано метод кейс-стаді, який передбачає аналіз окремих прикладів культурної дипломатії. Зокрема враховано авторський досвід двомісячної роботи в команді іміджмейкерів українського бренду Gasanova, які працюють із Першою леді України, її стилем і представленням на міжнародному рівні (Gasanova, 2025, December 29).

Таким чином, використані методи дали змогу поєднати теоретичну та практичну частини дослідження.

РОЗДІЛ 2. ЕВОЛЮЦІЯ КУЛЬТУРНОЇ ТА ГЕНДЕРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ І ПОЛЬЩІ

2.1. Культурна дипломатія України: «пірамідальної» модель

Культурна дипломатія у сучасному розумінні є важливим інструментом зовнішньої політики, спрямованим на трансляцію культурних цінностей, символів і смислів задля формування позитивного міжнародного іміджу держави та розвитку міжкультурного діалогу (Cumplings, 2009; Сербіна, Кучмій, 2011). У європейській практиці виокремлюють французьку, британську та німецьку моделі культурної дипломатії, які різняться рівнем державного контролю та інституційної автономії, але спільно функціонують як складові публічної політики «м'якої сили» (Hofstede, 1980; Nye, 2004). Українська модель культурної дипломатії сформувалася як змішана, переважно централізована система з домінуванням державної координації через МЗС України та Український інститут, що поєднується з мережевими практиками громадських і культурних ініціатив. Після 2022 року культурна дипломатія України набула мобілізаційного характеру, перетворившись на інструмент міжнародної комунікації, символічного опору та консолідації глобальної підтримки, що сприяло посиленню позицій держави у міжнародних рейтингах «м'якої сили» (BrandFinance, 2023).

Вона відрізняється від традиційних, структурованих підходів, які часто властиві дипломатії західноєвропейських і північно атлантичних держав, своєю гнучкістю та здатністю швидко реагувати на зміни як у міжнародному, так і внутрішньому політичному контексті. Ця характеристика є не лише ознакою творчого потенціалу українського суспільства, а й відповіддю на потреби часу: у світі, де жорсткі політичні рамки дедалі частіше доповнюються культурними й соціальними вимірами, здатність говорити «мовою культури» стає необхідним компонентом зовнішньої політики.

Українська культурна дипломатія формує свою ідентичність у тісному зв'язку з наративами національної ідентичності, що відображаються як у

внутрішніх соціальних процесах, так і в зовнішніх комунікаціях. Як зазначає Марина Стародубська у своїй книзі «Як зрозуміти українців: кроскультурний погляд», «українська культура не є статичною; вона формується під впливом як внутрішніх суспільних процесів, так і зовнішніх впливів, що робить її надзвичайно динамічною та адаптивною» (Стародубська, 2024).

Розвиток культурної дипломатії в Україні нерозривно пов'язаний із утворенням і діяльністю Ukrainian Institute – центрального елементу дипломатичного культурного механізму. Створений у 2017 році, Український інститут поставив перед собою завдання популяризації української культури, мистецтва та інтелектуального потенціалу за кордоном, а також створення платформ для культурного обміну з міжнародними партнерами. Основна логіка його діяльності – це не лише демонстрація культурних надбань, а й побудова постійного комунікативного простору, де український культурний продукт може бути не лише сприйнятий, а й співтворений у діалозі з іншими культурами. Саме така позиція сприяє формуванню довірливих відносин, які переростають у сталі партнерства.

Місію та цінності, що лежать в основі діяльності Українського інституту, вдалося частково висвітлити в його офіційних документах і звітах про діяльність, де підкреслюється, що культурна дипломатія має стати інструментом не просто просування культурного продукту, а частиною довгострокової стратегії розуміння України як відкритого, творчого, інноваційного суспільства. У звіті Українського інституту за 2021 рік підкреслюється, що культурні ініціативи мають виходити за межі репрезентації мистецьких досягнень держави. Вони повинні формувати простір інституціоналізованої міжкультурної взаємодії, у межах якого взаємне розуміння виступає базовою умовою побудови довгострокових партнерських відносин (Український інститут, 2021).

У цьому контексті культура функціонує не як допоміжний інструмент зовнішньої політики, а як самостійний комунікативний механізм. Вона виконує роль універсальної мови дипломатичної взаємодії. Саме через неї відбувається

зниження бар'єрів між політичними системами. Також вона забезпечує можливість кооперації навіть за умов політичної асиметрії або конфліктності середовища.

Інституціоналізація культурної дипломатії через створення Українського інституту засвідчила перехід від фрагментарних культурних ініціатив до стратегічно структурованої моделі культурної політики. У межах такої моделі культура інтегрується у довгострокове зовнішньополітичне планування. Вона набуває статусу інструмента символічної присутності держави у міжнародному просторі.

Як зазначає Simon Anholt, ефективність державного бренду визначається не стільки матеріальними ресурсами або політичною вагою держави, скільки обсягом і якістю її символічного капіталу, який акумулюється через культуру, освіту та систему цінностей (Anholt, 2007). У цьому сенсі Український інститут виконує функцію інституційного посередника. Він транслює культурні смисли у міжнародне середовище та формує стійкі асоціативні структури сприйняття держави. Ці структури є відносно інерційними та зберігаються навіть за умов політичних трансформацій і кризових подій.

Окремим виміром культурної дипломатії України є цілеспрямоване використання символічних репрезентацій. Вони забезпечують переклад національних наративів у універсалізовані культурні коди. Зокрема, концепт свободи, який функціонує як центральний елемент українського політичного та культурного дискурсу, у міжнародних комунікаційних практиках набуває форми універсально зрозумілих ціннісних образів.

Таким чином, відбувається процес семантичної трансформації національного наративу. Україна позиціонується не лише як держава, що функціонує в умовах конфлікту, а як носій культурного продукту, здатного продукувати універсальні смисли та включатися у глобальні інтерпретаційні рамки.

Важливим інституційним механізмом реалізації культурно-дипломатичних стратегій є мережа культурних подій — фестивалів, виставок, ярмарків та інших форматів публічної культурної взаємодії. Вони функціонують як гібридні простори перетину культурної політики, публічної дипломатії та громадянської участі.

Зокрема, книжковий фестиваль Book Arsenal у Києві виконує не лише функцію культурної презентації. Він виступає інституційною платформою горизонтальної міжкультурної взаємодії. У межах цього простору міжнародні та українські учасники взаємодіють безпосередньо, що сприяє формуванню неформалізованих каналів культурної комунікації.

У ширшому контексті такі практики сприяють інкорпорації культурного діалогу у структуру міжнародних відносин. Вони трансформують локальні культурні спільноти з об'єктів культурної політики на її активних суб'єктів. Таким чином, культурна дипломатія набуває рис багаторівневої системи взаємодії, де поєднуються державні інституції, культурні актори та громадянське суспільство.

Паралельно з цим, Ministry of Foreign Affairs of Ukraine у своїх стратегічних документах визначає культурну дипломатію як важливий елемент публічної дипломатії. Наприклад, Стратегія публічної дипломатії МЗС України акцентує увагу на тому, що культурні проєкти мусять сприяти формуванню позитивного іміджу країни, підтримувати національні інтереси та створювати нові асоціативні лінії між Україною і міжнародними партнерами (МЗС України, 2016). Такий підхід не лише узгоджується зі світовими трендами, коли культура стає полем дипломатичних змагальностей, а й відповідає на виклики сучасності, де традиційний політичний дискурс часто не здатен самотійно вплинути на суспільні настрої у світі.

У сучасних міжнародних комунікаціях роль участі жінок у дипломатичних і культурних проєктах набуває все більшого значення як ознака інклюзивності державної політики. Гендерно чутлива дипломатія, як відзначають феміністські дослідники міжнародних відносин, є не лише питанням представництва жінок у структурах влади, а й засобом розширення спектра комунікативних стратегій держави (Tickner, 2001; Enloe, 2014). У міжнародних культурних ініціативах України ці тенденції проявляються через підтримку жіночих мистецьких проєктів, залучення жінок-лідерок креативних індустрій до культурних місій та використання мови рівності в офіційних культурних комунікаціях.

Для узагальнення еволюції культурної дипломатії України в період 2010–2025 років доцільно розглянути її трансформацію в часовій динаміці, оскільки модель зазнала суттєвих змін під впливом політичних криз, інституціоналізації після 2014 року та повномасштабної війни після 2022 року. Подана нижче таблиця відображає ключові етапи розвитку, зміну характеру моделі та основні функціональні зсуви у її реалізації.

Таблиця 2.1 Еволюція моделі культурної дипломатії України (2010–2025)

<i>Період</i>	<i>Інституційний стан</i>	<i>Характер моделі</i>	<i>Ключові особливості</i>	<i>Функція культури</i>
2010-2013	Фрагментовані ініціативи, слабка державна координація	Розпорошена / реактивна	Відсутність єдиної стратегії, локальні культурні проєкти	Переважно репрезентативна (іміджева)
2014-2016	Початок інституційних змін, посилення ролі МЗС	Перехідна (формування системи)	Переосмислення ідентичності після 2014 р., поява стратегічного бачення	Інформаційно-ідентифікаційна
2017-2021	Створення Українського інституту, формування мережі партнерств	Пірамідальна	Централізована координація + участь культурних інституцій і ГО	Стратегічна (брендинг + культурна дипломатія)
2022-2025	Мобілізаційна культурна дипломатія в умовах війни	Гібридна (пірамідально-змішана, емоційно мобілізаційна)		Комунікаційна, адвокаційна, емпатійна

Динаміка даної таблиці наглядно демонструє чітку еволюцію української культурної моделі від розпорошених, несистемних ініціатив у 2010-2013 роках до інституційно оформленої «пірамідальної» моделі після 2017 року з подальшим переходом до гібридної структури в умовах війни 2022 року.

Пірамідальна модель допомагає зрозуміти міжнародну комунікацію як систему, де постійно створюються і передаються смисли. На нижчих рівнях вона просто «працює» і підтримує стабільність, а на верхніх рівнях визначається головний зміст і напрям того, як саме все це виглядає.

Суть цієї моделі в тому, що той, хто впливає на верхній рівень, тобто на цінності та наративи, фактично впливає на всю систему. І для цього не завжди потрібен прямий контроль чи накази.

У міжнародній комунікації вплив зазвичай не видно одразу. Найчастіше він формується «згори», а вже потім спускається вниз у вигляді готових інтерпретацій і сприймається як щось нормальне.

Важливим етапом стало створення Українського інституту, який допоміг зробити культурну дипломатію більш скоординованою та системною. При цьому її структура залишилася достатньо гнучкою для реалізації різних культурних ініціатив. Після початку повномасштабної війни роль культурної дипломатії помітно змінилася. Вона перестала бути лише способом формування позитивного іміджу держави за кордоном. Культура почала виконувати також функцію міжнародної підтримки України, емоційної комунікації зі світом та символічного спротиву російській агресії.

2.2. Культурна дипломатія Польщі: «сонячна» система

Для Польщі питання культурної дипломатії має особливе значення з огляду на історичне минуле держави, протягом тривалого часу польська нація існувала без власної державності, а культура виконувала функцію збереження національної ідентичності та політичної пам'яті, у XIX столітті, в умовах поділів Польщі між імперіями, література, музика та мистецтво стали головними носіями ідеї польської державності, у XX столітті, особливо за комуністичного режиму, культура відіграла роль простору опору та альтернативної суспільної комунікації. Після 1989 року Польща отримала можливість самостійно формувати власну зовнішню політику, включно з культурними вимірами, проте на початковому етапі трансформації культурна дипломатія не мала чітко вбудованої інституційної структури, діяльність у цій сфері була фрагментованою та залежала від окремих ініціатив Міністерства закордонних справ або культурних середовищ, лише на початку 2000-х років у Польщі формується усвідомлення необхідності системного підходу до культурної дипломатії як складової публічної дипломатії та національного брендингу.

Вступ Польщі до Європейського Союзу у 2004 році став переломним у розвитку культурної дипломатії, влада отримала нові інституційні можливості та виклики, пов'язані з необхідністю позиціонування себе у міжнародному просторі, культурна дипломатія починає розглядатися як інструмент, що підкреслює унікальність польської ідентичності, водночас інтегруючи її у ширший європейський контекст, саме в цей період формується «сонячна» модель культурної дипломатії Польщі, сутність даної моделі полягає у взаємодії трьох ключових компонентів: державних органів, що визначають стратегічні напрями культурної політики; спеціалізованих інституцій, відповідальних за практичну реалізацію культурної дипломатії; та традиційної дипломатії, представлені мережею дипломатичних місій і культурних установ за кордоном, така модель поєднує централізоване стратегічне планування з гнучкістю та адаптивністю культурних ініціатив. На відміну від української «пірамідальної» моделі, де переважає вертикальна координація та централізоване управління, польська система є більш децентралізованою і партнерською. Вона поєднує стратегічне планування з інституційною гнучкістю, що дозволяє ефективно адаптувати культурні ініціативи до потреб зовнішніх аудиторій та забезпечує стабільність і довгостроковість культурної присутності держави на міжнародній арені.

Центральним елементом «сонячної моделі» є Adam Mickiewicz Institute – державна установа, підпорядкована Міністерству культури і національної спадщини Польщі, яка відповідає за промоцію польської культури за кордоном. Сам факт створення окремої спеціалізованої інституції свідчить про інституціоналізацію культурної дипломатії та її виокремлення як самостійного напрямку державної політики. Інститут Адама Міцкевича не є частиною класичної дипломатичної служби, однак він тісно співпрацює з Міністерством закордонних справ, посольствами та Польськими інститутами культури.

Символічним є вибір імені Adam Mickiewicz для цієї інституції. Як один із найвідоміших представників польського романтизму, пан Міцкевич уособлював культурний вимір польської ідентичності та її європейський характер. Таким чином, сама назва Інституту виконує функцію символічної комунікації, апелюючи

до спільного європейського культурного спадку та водночас підкреслює національну унікальність Польщі.

Діяльність Інституту Адама Міцкевича охоплює широкий спектр культурних сфер, зокрема літературу, музику, театр, кіно, візуальне мистецтво, дизайн та нові медіа. Інститут реалізує як власні проєкти, так і підтримує ініціативи незалежних культурних діячів та організацій, сприяючи їх виходу на міжнародну арену. Такий підхід відповідає сучасному розумінню культурної дипломатії як партнерської взаємодії між державою та культурним середовищем (Nye, 2004). Важливою особливістю діяльності Інституту Адама Міцкевича є поєднання державного фінансування з відносною програмною автономією. З одного боку, це забезпечує стабільність та довгостроковість культурних програм, з іншого – дозволяє Інституту діяти гнучко та адаптуватися до міжнародних культурних трендів. Саме ця автономія часто розглядається дослідниками як ключовий фактор ефективності польської культурної дипломатії (Осієрка, 2017).

Разом із тим Інститут Адама Міцкевича не функціонує у вакуумі. Його діяльність є частиною складної інституційної ієрархії, у якій визначальну роль відіграють Міністерство культури і національної спадщини та Міністерство закордонних справ. Перше формує загальні пріоритети культурної політики, друге – забезпечує узгодженість культурних ініціатив із зовнішньополітичними цілями держави. Такий розподіл функцій дозволяє інтегрувати культурну дипломатію у загальну систему зовнішньої політики, не зводячи її до суто інструментальної ролі.

Третім елементом «трикутної» моделі є традиційна дипломатія, представлена дипломатичними місіями Польщі за кордоном та мережею Польських інститутів культури. Саме на цьому рівні відбувається безпосередній контакт із закордонною аудиторією, адаптація культурних програм до локального контексту та формування довгострокових партнерств. У цьому сенсі культурна дипломатія Польщі не протистоїть класичній дипломатії, а доповнює її, розширюючи інструментарій зовнішньополітичного впливу (Cull, 2008).

З метою узагальнення еволюційних змін польської культурної дипломатії у часовій динаміці (2010–2025 роках) доцільно представити її поетапність у таблиці

2.2, що дає змогу візуально простежити послідовність її розвитку. Це дозволяє виокремити ключові трансформації інституційної системи, характер моделі та функціональне навантаження культури на різних етапах розвитку.

Таблиця 2.2 Еволюція моделі культурної дипломатії Польщі (2010–2025)

<i>Період</i>	<i>Інституційний стан</i>	<i>Характер моделі</i>	<i>Ключові особливості</i>	<i>Функція культури</i>
2010-2013	Стабілізована інституційна база після вступу до ЄС	Початково сформована	Посилення ролі державних інституцій активна інтеграція у європейський культурний простір	Брендингова, репрезентативна
2014-2016	Розширення інституційної взаємодії	Мультимедійна модель	Зростання ролі Інституту Адама Міцкевича; посилення міжнародних культурних проєктів	Комунікаційна, іміджева
2017-2021	Системна зрілість «сонячної моделі»	Сонячна а модель	Чітка взаємодія держави, Інституту Адама Міцкевича та дипломатичних місій; програмна автономія	Стратегічна, проєкційна
2022-2025	Посилення міжнародної культурної присутності	Розвинена «сонячна» модель	Адаптація до глобальних викликів; цифровізація культурних програм; розширення міжнародних партнерств	Комунікаційна, стратегічна

Подана таблиця демонструє еволюційні зміни польської культурної дипломатії в межах «сонячної» моделі, яка формується як інституційно стабільна та мультимедійна модель. Розвиток даної моделі є поступовим переходом від фрагментованих післятрансформаційних практик до чітко структурованої взаємодії між державними органами, Інститутом Адама Міцкевича та дипломатичними місіями. Важливо, що на кожному етапі зберігається баланс між

стратегічним державним управлінням і програмною автономією культурних інституцій, що забезпечує стабільність та гнучкість системи одночасно.

В ході проробленої роботи в підрозділі 2.1 про «пірамідальну модель» української культури та підрозділі 2.2 про «сонячну модель» польської культури графік націлений продемонструвати еволюцію інституалізації культурної дипломатії двох держав у порівнянні. Віссю часу виступають ключові події, які впливають на інституційну структуру, стратегічну роль і системність культурних ініціатив. Польща та Україна проходять різні траєкторії: Польща еволюційно закріплює власні інституції, тоді як Україна, зі стартом після 2015 року, стрімко розвиває систему під тиском внутрішніх і зовнішніх викликів.

Еволюція інституалізації культурної дипломатії Польщі та України (2010-2025)

Схема 2.1

2010 – низький рівень інституціоналізації. На початку десятиліття культурна дипломатія обох країн існувала переважно у формі окремих ініціатив та проєктів без єдиної системи. Польща мала деякі державні структури та культурні організації, але їх взаємодія була обмеженою. В Україні діяльність у цій сфері була фрагментарною та залежала від окремих культурних та дипломатичних ініціатив.

2012 – Польща на крок вперед. Польща почала активніше інтегрувати культурну дипломатію в державну політику, формуючи стратегічні напрями та посилюючи роль спеціалізованих інституцій і культурних центрів за кордоном.

2015 – Україна створює інституційну основу. Після Революції гідності Україна почала формувати власну інституційну базу культурної дипломатії. Створюються державні та недержавні структури для системного просування української культури за кордоном.

2017 – Польща: гендерні підходи. Польська культурна дипломатія розширює тематичне поле, інтегруючи гендерні питання та права людини, зміцнюючи свою привабливість у міжнародному середовищі та відповідність європейським цінностям.

2020 – пандемія → цифровізація. COVID-19 стимулював розвиток цифрових форматів культурної дипломатії обох країн. Онлайн-проекти та віртуальні культурні платформи стали ключовим інструментом підтримки міжнародної присутності.

2022 – війна → зростання української культурної дипломатії. Повномасштабне вторгнення Росії підштовхнуло Україну до активного використання культурної дипломатії як інструменту міжнародної підтримки, мобілізації симпатій та формування позитивного іміджу держави.

2025 – системність в обох країнах. Обидві країни досягли високого рівня інституціоналізації культурної дипломатії. Польща продовжує еволюційний розвиток, тоді як Україна швидко адаптувала систему під виклики та потреби сучасної міжнародної комунікації.

2.3. Гендерна складова дипломатичної служби

Сьогодні гендерна рівність стала не тільки питанням соціології, а набуває стратегічного значення. Гендерна дипломатія включає не тільки представництво жінок у дипломатичних справах, проте формує культурні, освітні та соціальні платформи. В подальшому це має визначальний вплив на розвиток лідерських позицій та сприяє інклюзивності зовнішньополітичних процесів (Tickner, 1992; Aggestam, 2019). Дослідження сьогодні акцентують на тому, що включення гендерного підходу робить ефективнішими роботу дипломатичних делегацій,

урізноманітнює комунікаційні стратегії та формує привабливий імідж держави на міжнародній арені. Це пов'язане з більшою гнучкістю жінок у певних дискусійних питаннях (Cassidy&Robins, 2019).

Для України визначальним рішенням щодо розвитку гендерної дипломатії являється створення Фонду Єфросиніної. Це площа, що передчає підтримку різноманітних ініціатив жінок. Окрім того, фондом втілені наставницькі програми, всілякі тренінги. Це все сприяє залученості жінок до дипломатичних проєктів та культурних ініціатив. Фонд сприяє формуванню певної мережі щодо обміну досвідом в різних сферах. Це дає змогу українським дипломаткам ефективніше включатись до світової дипломатичної практики, що в поданому сприятим поглибленню впливу країни у галузях культури та гуманітарної дипломатії (Efrosinina Foundation, 2021).

У регіональному вимірі не українськими ініціативами єдими, адже поряд з ними вагома роль відведена польським жіночим фондам. Саме вони мають вплив на розвиток дипломатії та культурної сфери. Stefan Batory Foundation стала відома завдяки підтримці програм недержавних структур, що дозволяють активно залучати жіноцтво до політичного життя (Bator Foundation, 2020). Fundacja Feminoteka націлена та зосереджена перед усім на покращення рівня володіння знаннями про права жінок, гендерну рівність та участь жіноцтва в міжнародній політиці. Для дипломатичної служби та культурних ініціатив це має неабиякий вплив (Feminoteka, 2021). Варто зауважити, що Fundacja na rzecz Równości i Emancypacji Kobiet здійснює всіляку підтримку культурних обмінів, що продукують сприятливу площину для активного залучення жінок до дипломатичних та культурних проєктах Польщі (FERC, 2022).

Ефективність гендерної дипломатії лежить на перетині державних структур, громадських ініціатив та міжнародних платформ. Наведені вище фонди забезпечують освітні та культурні програми та мають вплив на професійний обмін та міжнародну інтеграцію. Нижче наведено узагальнену інформацію щодо базових платформ та фондів, що відіграють вагому роль для України та Польщі.

На практиці втілення української та польської дипломатії відбувається завдяки взаємодії державних програм, громадських ініціатив та міжнародних ресурсів. В сукупності це дозволяє забезпечити як підтримку лідеро жінок, так і творення твердих комунікаційних мереж.

Таблиця 2.3 Основні інституційні платформи гендерної дипломатії України та Польщі

Фонд	Країна	Основна діяльність	Механізм впливу
Форум перших леді Олени Зеленської та Фонд Єфросиніної	Україна	Наставництво, освітні та культурні програми, міжнародні конференції, розвиток лідерства жінок	Підготовка жінок до участі у дипломатичних та міжнародних проєктах, розвиток мереж професійного обміну, формування позитивного міжнародного іміджу України
Fundacja Batorego	Польща	Підтримка громадянського суспільства, політична участь жінок	Підготовка кадрів для дипломатичної служби та культурних ініціатив
Fundacja Feminoteka	Польща	Права жінок, гендерна рівність, освітні програми	Підвищення обізнаності та участі жінок у міжнародних процесах

На таблиці продемонстровано, яким чином поєднуються різні формати, зокрема такі як Summit of First Ladies and Gentlemen та Фонд Єфросиніної, підвищуючи ефективність гендерної дипломатії. Дані формування корисні у питаннях підготовки жінок до дипломатичних ролей, адже розвивають професійні компетенції. Діяльність представлених організацій схвалює створення такого формату дипломатії, в якому гендерна рівність займе місце стратегічного ресурсу країни. У свою чергу представництво жінок у різноманітних процесах поживає

міжнародні відносини та створює позитивний образ країн у контексті світової політики.

Ключовим місце, що покликане сприяти розвитку гендерної дипломатії в Україні являється Форум перших леді, що завдячує формуванням Олені Зеленській. Завдяки Форуму втілюються у життя різноманітні ініціативи з питань прав жінок. В сукупності це дає змогу включити українців та українські проекти до набагато глобальніших програм. Не менш важливим є те, що Форум сприяє формуванню позитивного іміджу держави (Zelenska, 2022; Aggestam, Towns, 2018; President.gov.ua, 2022).

Ще одна вкрай важлива місія Форуму перших леді та Фонду Єфросиніної це те, що вони виступають майданчиками для презентації конкретних успішних кейсів українських дипломаток. До прикладу, тут розглядають роль участі жінок в переговорних процесах про гуманітарні коридори та співпрацю в міжнародному плані. Тут демонструється дієвість поєднання фахової підготовки та зазначених платформ. Таким чином, можна помітити, що жіноче представництво не обмежується суто символічною присутністю (Aggestam, 2021; Ukrinform, 2023).

Іншими словами, представлені фонди та форуми є базовими складовими у питаннях гендерної дипломатії. Вони показують та доказують, що гендерна рівність більше не являється традиційним засобом втілення дипломатії, а є складним процесом, що включає соціально-освітні та культурні ініціативи. В сукупності це направлено на розширення включеності жінок у процеси міжнародної політики (Aggestam, Towns, 2018; Zelenska, 2022; KN.ua, 2023).

РОЗДІЛ 3. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ТА МІЖНАРОДНИЙ ІМІДЖ

3.1. Порівняння риторики, стилю та комунікаційних стратегій

В рамках міждисциплінарного підходу, що об'єднує теорію так званої «м'якої сили» (J. Nye), інституційний підхід до міжнародної взаємодії (R. Keohane) та положення феміністської теорії в контексті міжнародних відносин (J. Ann Tickner) можна здійснити порівняння риторики та комунікаційних стратегій України та Польщі. В плані методології дослідження засноване на порівняльному аналізі та дискурс-аналізу. У свою чергу це передбачає оцінювання таких складових: домінантні риторичні стратегії; ступінь комунікації поміж різними структурами; канали здійснення зовнішньої комунікації; інструменти представництва гендерної сфери; способи організації міжнародного сприйняття держав.

З початок російської збройної агресії, в Україні простежуються труднощі у формуванні цілісного наративу щодо протистояння російській пропаганді. Для протидії українською владою на чолі з Міністерством закордонних справ було розпочало процес реформування. У результаті було створено Міністерство інформаційної політики. Окрім того, запроваджено посаду посла стратегічних комунікацій, яку обіймав Дмитро Кулеба (колишній міністр закордонних справ).

В червні 2015 року пройшов перший Український форум культурної дипломатії. Павла Клімкіна, що на той час обіймав посаду міністра закордонних справ, висловився: «у сфері міжнародної комунікації культурні проєкти є невід'ємною частиною наших зусиль пояснити світові, чим є Україна і чого вона прагне». Через рік, наступний такий форум вніс рекомендації з приводу активізації стратегічності культурної дипломатії, зокрема щодо створення та акумуляції так званого «капіталу симпатії» по відношенню до іноземної аудиторії. (*La diplomatie culturelle de l'Ukraine*)

В цей же період в Україні відбувається формування кризово-адаптивної моделі зовнішньої комунікації. Характерними є висок гнучкість, швидка реакція щодо інформаційних викликів та висока залежність від змісту кризових ситуацій.

У рамках емпіричного дослідження, що передбачало двомісячну співпрацю з українським брендом одягу, заснованого донеччанкою Ельвірою Гасановою, було проведено аналіз на власному досвіді щодо аспектів формування публічного іміджу першої леді України. Бренд співпрацює з родиною президента, а також виступає як складова широкої системи створення її образу у плані комунікацій та символізму. Важливо зазначити, що взаємодія між дизайнеркою та першою леді проходить безоплатно та носить ціннісно-символічний характер.

Показовим прикладом є участь першої леді у Summit of First Ladies and Gentlemen, де вона з'явилася у стриманому білому костюмі, що відповідав міжнародному дрес-коду та водночас ніс символічне значення. (Gasanova. (2025, December 29) Використання білого кольору в цьому контексті інтерпретується як візуальна репрезентація прагнення до миру та безпеки, що підсилює гуманітарний дискурс української дипломатії.

У Польщі розвиток гендерного виміру дипломатії відбувався переважно в межах інституційної модернізації зовнішньополітичної служби. Починаючи з 2010-х років, у структурі Міністерства закордонних справ поступово запроваджувалися механізми підтримки гендерної рівності, зокрема програми розширення участі жінок у дипломатичній службі та політика рівних можливостей при призначенні на закордонні посади.

Ці зміни свідчать про інституційне закріплення принципу гендерної рівності як елемента кадрової та організаційної політики держави. Водночас гендерна трансформація польської дипломатії має переважно функціональний характер і пов'язана з прагненням підвищити ефективність зовнішньої політики та її відповідність європейським стандартам врядування.

У цьому контексті присутність польських дипломаток на міжнародній арені виконує не лише представницьку, а й символічно-репрезентативну функцію. Через участь у міжнародних форумах вони артикулюють ключові елементи польської зовнішньополітичної ідентичності, зокрема європейські цінності, політику історичної пам'яті та акцент на міжкультурному діалозі.

Попри збереження відносно консервативних установок у ширшому суспільному контексті, у сфері дипломатії спостерігається поступова інституційна модернізація. Вона проявляється у більшій відкритості до гендерної інклюзії та професіоналізації кадрової політики.

У результаті гендерна дипломатія в Польщі виступає не лише як інструмент внутрішньої рівності, але й як елемент зовнішньополітичного позиціонування держави. Вона сприяє формуванню образу Польщі як інституційно розвиненої та орієнтованої на європейські стандарти держави, здатної до адаптації та участі у спільних міжнародних практиках.

Дослідивши ряд теоретичних та емпіричних рис гендерно риторичних та комунікаційних стратегій України та Польщі, пропоную розглянути таблицю номер 3.1 яка дозволяє виокремити не лише інституційні та культурні детермінанти формування зовнішньополітичного дискурсу, але й специфіку використання гендерного виміру як інструменту «м'якої сили».

У 2010–2025 роках гендерна проблематика стала важливим чинником формування міжнародного іміджу Польщі у межах культурної та публічної дипломатії. Особливого значення набули дискусії щодо репродуктивних прав, ролі католицьких цінностей і меж впливу релігії на державну політику, які вийшли за межі внутрішнього політичного процесу та стали елементом міжнародного гуманітарного дискурсу. Ключовим моментом стало рішення Конституційного трибуналу Польщі від 22 жовтня 2020 року, яке фактично суттєво обмежило право на аборт, зробивши польське законодавство одним із найсуворіших у Європі (Trybunał Konstytucyjny, 2020; Amnesty International, 2021). Це призвело до масштабної мобілізації жіночих рухів, зокрема ініціативи *Strajk Kobiet*. Її діяльність набула не лише політичного, а й виразного культурно-комунікаційного виміру. Це проявилось у використанні візуальної символіки, мистецьких практик та цифрових кампаній як інструментів публічної мобілізації (Graff & Korolczuk, 2022).

У міжнародному контексті дискусії навколо прав жінок поступово стали важливим фактором формування зовнішнього іміджу Польщі. Їхній вплив почав конкурувати з ефектом офіційних культурно-дипломатичних ініціатив. У

результаті репутаційне позиціонування держави формувалося як через інституційні канали, так і через транснаціональні публічні дискурси.

Водночас Польща продовжувала розвивати інструменти культурної дипломатії на державному рівні. Важливу роль у цьому процесі відіграють *Adam Mickiewicz Institute*, платформа *Culture.pl*, а також низка міжнародних культурних проєктів. Через ці інституції держава позиціонує себе як сучасний європейський культурний актор, орієнтований на міжнародну співпрацю та культурний обмін.

З іншого боку, міжнародні правозахисні організації та інституції Європейського Союзу дедалі частіше пов'язували питання гендерної рівності й репродуктивних прав із оцінкою демократичності польської політики (Human Rights Watch, 2022). У результаті гендерний вимір став важливим індикатором міжнародної легітимності держави, а польський випадок продемонстрував тісний взаємозв'язок між культурною дипломатією, внутрішньою соціальною політикою та формуванням міжнародного образу країни.

Таблиця .3.1 Гендерний вимір риторики та комунікаційних стратегій
України та Польщі

Ознаки	Україна	Польща
Гендерна риторика	Емоційна, гуманістична, спрямована на солідарність та мир; акцент на гуманітарні цінності та права людини.	Раціональна, інституційна, зорієнтована на європейські стандарти, акцент на дипломатичну експертизу та професіоналізм
Культурний капітал	Гуманітарна дипломатія, культурні проекти, жіноче лідерство; активне використання символів національної ідентичності.	Освітні програми, історична пам'ять, рівні можливості; інтеграція європейських культурних стандартів
Символічний вплив	Жінки як носії гуманності, моральної сили, емпатії; підкреслення демократичних цінностей через гуманітарні проекти	Жінки як офіційні представниці держави, експертки, аналітики; підкреслюють стабільність та надійність державних інститутів.
Тип “м’якої сили”	Емпатійна, спрямована на партнерство та міжнародну підтримку	Інституційна, орієнтована на міжнародні норми та стандарти; акцент на довіру через компетентність
Кроскультурна комунікація	Діалог крізь гуманітарні ініціативи, підтримку біженців; високий рівень емоційного інтелекту	Діалог крізь європейські платформи, культурні інститути, дипломатичні школи; орієнтація на міжкультурну експертизу

Участь жінок у дипломатії	Зростаюча кількість жінок на посольських та радницьких позиціях; активна роль у міжнародних гуманітарних ініціативах	Високий рівень інтеграції жінок у дипломатичні служби; політика рівних можливостей та підвищення кваліфікації
Інструменти впливу	Міжнародні гуманітарні програми, культурні форуми, соцмережі та публічні виступи	Культурні та освітні програми, міжнародні конференції, професійні мережі дипломатів
Міжнародне сприйняття	Сприймається як сучасна та гуманістично орієнтована держава; формує позитивний образ через жіноче лідерство	Сприймається як стабільна та професійна держава; підвищує авторитет через професійність та культурні стандарти
Основні цінності	Солідарність, мир, гуманізм, демократія, рівність.	Компетентність, стабільність, європейська інтеграція, традиції
Виклики	Війна від початку 2014 року, повномасштабне вторгнення 2022, нестача інституційної підтримки гендерних програм.	Консервативні суспільні установки щодо гендеру, обмежена публічна видимість жінок

Представлена порівняльна таблиця демонструє, що попри спільну європейську інтеграційну орієнтацію України та Польщі, їхні комунікаційні моделі суттєво різняться за логікою функціонування та інструментальним наповненням. Українська модель характеризується високим рівнем емоційної залученості, персоналізації та кризової адаптивності, тоді як польська – інституційною стабільністю, нормативною структурованістю та акцентом на професіоналізацію дипломатичного корпусу. Водночас обидві моделі взаємно доповнюють одна одну в контексті реалізації гендерно чутливої «м'якої сили», демонструючи різні, але ефективні шляхи формування позитивного міжнародного іміджу держав у сучасній системі міжнародних відносин.

Додатково, наголошую, що риторичні та комунікаційні стратегії України та Польщі формуються не лише під впливом інституційних та культурних чинників, а й завдяки моделям впливу на міжнародні виклики та кризові ситуації. У цьому аспекті особливо помітною є різниця у способах конструювання публічного дискурсу під час міжнародних комунікацій, де Україна дедалі більше використовує кризову дипломатію як інструмент мобілізації глобальної підтримки, тоді як Польща дотримується більш стабільної та нормативно врегульованої комунікаційної моделі (Lutsyshyn et al., 2024). Українська дипломатична риторика, особливо після 2022 року, значною мірою базується на персоналізованих та емоційних наративах, котрі посилюють емпатичне сприйняття міжнародною аудиторією. Такий підхід включає в себе: культурні символи, гуманітарну підтримку, прояв стійкості та боротьби ціною людських втрат. У цьому контексті публічні виступи українських представників держави виконують не лише інформаційну, але й мобілізаційну функцію, спрямовану на формування міжнародної коаліції підтримки. У публічних виступах представники польського парламенту орієнтуються на аргументованість, правову легітимність та відповідність європейським стандартам, котрі формують держави як стабільного та передбачуваного партнера на тлі міжнародної системи системи (Lutsyshyn, Kornat & Lukachuk, 2024).

У гендерному вимірі це проявляється через інституціоналізацію професійної ролі жінок у дипломатичній службі, акцент на їхній експертності та системній включеності в процеси зовнішньополітичного ухвалення рішень. Така модель відповідає логіці політики рівних можливостей і формалізованих механізмів державного врядування, у межах яких гендерна рівність розглядається як елемент інституційної ефективності та модернізації державного апарату (Sikorski, 2023).

У сфері міжнародної комунікації Україна та Польща демонструють відмінні стратегічні моделі репрезентації. Україна використовує адаптивний комунікаційний підхід, орієнтований на швидку реакцію на зміни глобального інформаційного середовища. Його ключовими інструментами є цифрові платформи, соціальні мережі та гнучкі культурні ініціативи. Важливу роль у цьому процесі відіграють Український інститут та бренд-ініціативи держави, зокрема *Ukraine NOW* і *Culture for Change*. Така модель забезпечує оперативне формування міжнародного порядку денного та підвищення видимості України у глобальному інформаційному просторі (Lavdienko, 2024).

Польща, натомість, реалізує більш інституційно стабільну та стратегічно довгострокову модель культурної дипломатії. Вона ґрунтується на діяльності усталених культурних інституцій, зокрема *Instytut Adama Mickiewicza*, а також системних освітніх і культурних програм. Такий підхід забезпечує послідовність зовнішньокультурної політики, прогнозованість її результатів та стійкість міжнародного іміджу держави у довгостроковій перспективі (Lutsyshyn et al., 2024).

Українська модель забезпечує високий рівень міжнародної емпатії та мобілізації підтримки, тоді як польська модель гарантує стабільність, довіру та передбачуваність у довгостроковій перспективі. У сукупності ці підходи демонструють, що сучасна дипломатія все більше набуває багатовимірного характеру, де поєднання емоційних, раціональних та інституційних компонентів стає ключовим фактором ефективності міжнародної комунікації (Keohane, 1984; Nye, 2004).

3.2. Культурно-гендерний вимір формування іміджу держави в міжнародних відносинах

У контексті України гендерна дипломатія набула особливої значущості після 2014 року. Це пов'язано з трансформацією міжнародного позиціонування держави в умовах війни, реформ та євроінтеграційного курсу. У цей період питання зовнішньої репрезентації України дедалі тісніше інтегрується з гуманітарним виміром державної політики.

Зростає роль жінок у сфері зовнішньої політики та міжнародної комунікації. Йдеться про посолок, радниць, представниць міжнародних організацій, а також публічних культурних фігур. Їхня діяльність формує багаторівневу систему репрезентації держави на міжнародній арені.

У цьому контексті показовою є діяльність Марії Єфросиніної та ініціативи «Фонд Маша». Через реалізацію гуманітарних проєктів і соціальних програм ця ініціатива формує додатковий вимір публічного сприйняття України. Зокрема, вона репрезентує державу як таку, що навіть в умовах війни підтримує людський капітал і розвиває механізми соціальної солідарності.

Таким чином, гендерна дипломатія в українському випадку функціонує не лише як інструмент інституційної участі жінок у міжнародній політиці. Вона також виступає елементом гуманітарного виміру культурної дипломатії та впливає на формування міжнародного іміджу держави.

Заснований у 2020 році, фонд із початком повномасштабного вторгнення переорієнтував свою діяльність на підтримку жінок і дітей, які постраждали від війни, зосередившись передусім на подоланні психологічних наслідків травматичного досвіду. (Фонд Марії Єфросиніної, головна сторінка). Програма психоемоційної стабілізації «Незламна мама» спрямована на відновлення жінок після втрати близьких, житла, пережитої окупації чи полону, а також після воєнних злочинів, включаючи сексуальне насильство.

Проєкт «Смілива» спрямований на дівчат-підлітків і поєднує елементи фізичної та психологічної самооборони. У такий спосіб формується інтегрована

модель жіночої стійкості, що виходить за межі суто індивідуального рівня безпеки та набуває соціально-структурного виміру.

Паралельно Центр ментального відновлення «Незламна» у Києві забезпечує системну та довготривалу психологічну підтримку жінкам і дітям, які постраждали внаслідок війни. Його діяльність може бути інтерпретована як елемент інституціоналізованої гуманітарної інфраструктури, орієнтованої на відновлення психоемоційної стійкості в умовах постконфліктного середовища.

Окремий напрям становить проєкт «Успішна», який фокусується на відновленні та розвитку економічної спроможності жінок. У цьому випадку гуманітарна допомога інтегрується з логікою довгострокового соціально-економічного відновлення. Таким чином, формується зв'язок між короткостроковими інтервенціями підтримки та стратегічними механізмами соціальної стабілізації.

Діяльність фонду також включає підготовку фахівців у сфері психічного здоров'я, що відповідає зростаючому запиту на роботу з посттравматичними станами в українському суспільстві. У цьому контексті такі ініціативи відображають ключові цінності сучасної української гендерної дипломатії – довіру, взаємопідтримку та інноваційність – і водночас підсилюють гуманітарний наратив держави на міжнародному рівні. Таким чином, діяльність Фонду «Маша» демонструє, що гендерна дипломатія України реалізується не лише через державні інституції, але й через механізми громадянського суспільства, які доповнюють офіційну зовнішньополітичну комунікацію.

На відміну від України, польська модель зовнішньої комунікації має виразно інституційно-нормативний характер. Вона ґрунтується на стабільності державних інститутів, процедурній визначеності та довгостроковому стратегічному плануванні зовнішньої політики. У межах цієї моделі дипломатична риторика відзначається домінуванням аргументативних структур, нормативних апеляцій до європейських стандартів та підкресленням інституційної легітимності як ключового джерела міжнародного авторитету держави.

Гендерний вимір інтегрується переважно через механізми кадрової політики державної служби, інституційні програми забезпечення рівних можливостей та стандартизовані траєкторії професійного розвитку дипломатичного корпусу. У цьому контексті жінки в польській дипломатії виступають насамперед як професійні акторки та експертки, а не як символічні репрезентантки. Така конфігурація підсилює образ Польщі як раціонального, інституційно стабільного та передбачуваного міжнародного актора.

У цьому ж контексті характеристика Польщі як «адвоката Сходу» не зводиться до формального політичного маркування. Вона радше відображає її функцію регіонального посередника та артикулятора інтересів країн Східної Європи в межах Європейського Союзу. Ця роль реалізується через підтримку євроінтеграційних процесів, акцентування безпекової проблематики регіону та участь у формуванні політичного порядку денного ЄС щодо східного вектора його політики.

У межах концепції «м'якої сили» обидві держави використовують гендерний компонент як ресурс міжнародного впливу, однак його функціональне наповнення відрізняється. Україна реалізує його через гуманітарні наративи, цифрові комунікації та міжнародні інформаційні кампанії, тоді як Польща – через інституційні механізми рівності, кадрову політику та довгострокові освітньо-культурні програми.

У 2005 році було прийнято Закон України «Про концептуальні засади державної політики у сфері культури», який закріпив розуміння культури як стратегічного ресурсу соціально-економічного розвитку та важливого елементу міжнародної взаємодії (Офіційний портал Верховної Ради України).

Після набуття закону «Про концептуальні засади державної політики у сфері культури» українська кроскультурна ідеологія наповнювалась завдяки використанню історично-пам'ятних інструментів для формування міжнародного, гуманітарного іміджу. Ключовим прикладом є репрезентація пам'яті Голодомору 1923-1933 років. Реалізація відбувається за допомогою діяльності Національного музею Голодомору- геноциду, публічних лекцій, виставкових презентацій,

проведенням Днів пам'яті не тільки в Україні, а також за її межами. Така практика сприяє не лише збереженню історичної пам'яті, але й формуванню міжнародного визнання трагедії як геноциду, що посилює гуманітарний вимір зовнішньополітичного іміджу України на міжнародній арені.

У ширшому контексті культурна дипломатія виступає механізмом трансляції історичних наративів і ціннісних орієнтирів держави у міжнародний простір. Вона виконує функцію інструменту «м'якої сили», через який формуються уявлення про державу, її ідентичність та політичні пріоритети. Відповідно, Україна та Польща реалізують різні моделі культурної дипломатії, що відображають відмінності їхнього історичного досвіду та зовнішньополітичних стратегій.

Узагальнення відмінностей у підходах до культурної дипломатії України та Польщі представлено у вигляді порівняльної характеристики в таблиці

Таблиця 3.3 Структурно-функціональні особливості культурної дипломатії України та Польщі

Параметр	Україна	Польща
Цілі культурної дипломатії	Відновлення національного іміджу, дистанціювання від радянського минулого, демонстрація стійкості та свободи	Підтвердження ролі регіонального лідера, “адвокат Сходу”, баланс між модерністю та традицією
Форми реалізації	Міжнародні виставки, культурні резиденції, переклади, кінопроекти, цифрові платформи	Культурні проєкти, освітні програми, поєднання мистецтва і політики
Символічний ресурс	Гендер як образ активної боротьби, емпатія, стійкість	Гендер як образ підтримки, гнучкість між консерватизмом і прогресивністю

Отже, проведений порівняльний аналіз засвідчує наявність двох різнотипних моделей культурної дипломатії, які відображають відмінні рівні інституційного розвитку, стратегічного позиціонування та ресурсного забезпечення держав.

3.3. Перспективи розвитку гендерно чутливої культурної дипломатії

За 2010-2015 роки культурна дипломатія проходить шлях від додаткового засобу висвітлення культури до цілком повноцінної елементу здійснення комунікації у стратегічному плані. У процесі відбувається формування тих чи інших структур, а також зміна дипломатичного дискурсу. Куди вагомішими стають гуманітарні, соціальні та гендерні аспекти. Як результат було створено таку модель дипломатії у галузі культури, що змогла поєднати національну ідентичність, історичну пам'ять та сучасні практики комунікації.

Перехід від реактивної до практичної позиції ведення дипломатії є вкрай важливим явищем зазначеного періоду. Культурна дипломатія України на самих початках становлення переважно функціонувала лише для представлення культури на міжнародному рівні. З початком військової агресії росіян дипломатія перетворюється на засіб перетворення міжнародного порядку денного. Не можна оминути увагою у даному контексті гендерно чутливий підхід, адже він набуває вкрай важливого значення.

Напрямом розвитку культурної дипломатії, що заслуговує особливої уваги є зміна напрямку діяльності. Тепер увага зосереджена не на індивідуальних проєктах, а на довгострокових програмах. Це пов'язано насамперед з тим, що раніше лівова частка всіх ініціатив у сфері культури втілювалась виключно у вигляді подій. Це перекреслювало будь-який довготривалий вплив. Тому дієвим є формування чітких програм культурної дипломатії, що могли б утвердити постійну присутність України на міжнародній культурній арені. В цьому процесі гендерне питання стає одним з вирішальних чинників, які здатні визначити сенси та види майбутніх культурних проєктів.

Хорошим прикладом у контексті проєктів є програма «Промоція читання» (Інститут української книги). Вона має на меті зробити популярними якомога більше української літератури за кордоном. З цією метою Україна взяла участь в Франкфуртському та Лейпцизькому книжкових ярмарках. Лівова частка авторів,

що було представлено на подіях – жінки. Це засвідчує багатогранний образ української культури.

Не можна оминути увагою роботу Українського інституту. Адже він являється підтримкою різноманітних мистецьких та виставкових, зокрема, проєктів за кордоном. Сучасне українське мистецтво, за сприяння інституту, виставляється у галереях Європи та США. Це не тільки інтегрує Україну в міжнародний культурний простір, але й показує актуальні проблеми, що турбують українське суспільство. Сюжи входять як гендерна рівність, питання власної ідентичності, так і досвід війни, що супроводжує кожного з нас вже багато років та буде лишатись з нами ще довше. Жіночим голосам відведена особливо важлива роль, адже саме вони доволі часто показують чуттєвий та емоційний вимір українського досвіду, а це здатне підсилити сприйняття українського мистецтва.

У питаннях культурної дипломатії важливу роль відведено Міністерству закордонних справ України. Саме ця держава створює на найвищому рівні міжнародної співпраці цілу низку заходів, що включають міжнародні фестивалі, культурно-масові заходи, кіно вечори та багато іншого. Всі ці та набагато більше заходів направлені на популяризацію нашої культури, а також для втілення в життя комунікаційної функції. В сукупності це все формує позитивний образ України, показуючи її сучасну, відкиту та культурно збагачену. Питання гендерної рівності тут знаходить свій вияв крізь призму активного залучення жінок до розробки та втілення багатьох проєктів. Також жіноцтво великою мірою виражається у тематиці самих заходів, адже дуже часто яка часто тема включає питання рівності, прав людини та соціальної справедливості.

Не можна оминути увагою доволі новий вид культурної дипломатії – цифрову. Як і багато сучасних країн, Україна широко залучає в процеси дипломатії онлайн-платформи, соціальні мережі та цифрові формати. Завдяки їм активно відбувається комунікація та швидкими темпами розширюється аудиторія. Окрім того, нові виклики показали ефективність віртуальних виставок, онлайн-лекцій, відео екскурсій музеями та навіть цифрових архівів. В сукупності це створює набір зручних та корисних інструментів, що напряму впливають на формування

міжнародного образу держави. Щодо гендерної складової, то вона знаходить прояв через представництво жінок та просування інклюзивних наративів.

В подальшому очікується закріплення інтеграції цифрових технологій до культурної дипломатії на вищому рівні, а також формування різноматнітних майданчиків для розширення співпраці з міжнародними медіа. Не можна оминати увагою співпрацю з цього приводу між державними та недержавними структурами.

Окремою складовою розвиток кадрового потенціалу щодо гендерно чутливої дипломатії. Нинішня дипломатія має необхідність у поповненні рядів фахівців, що знаються як на традиційних вміннях щодо міжнародної комунікації, так і на нових процесах. Тому важливим є вклад у розвиток освітніх програм, тренінгів та професійних мереж. Пильну увагу треба застосовувати щодо підтримки питання гендерної рівності щодо дипломатичної служби.

Важливою складовою процесу розвитку культурної дипломатії переосмислення значення національної ідентичності у питаннях, що стосуються міжнародної комунікації. У 2010–2025 роках зі сторони України було сформовано наратив, що заснований на ідеях свободи, стійкості та євроінтеграції. Гендерний аспект знаходить свій вияв у форматі важливого елементу, що використовують для того, що подати сформований наратив максимально близько та зрозуміло міжнародній аудиторії. В подальшому дані ідеї можуть розширятись за рахунок включення нових тем.

Характерною ознакою розвитку гендерної чутливості в українській культурній дипломатії робота профільних органів державної влади, що спрямована на інституційне оформлення цього напрямку. Це регулюється Стратегією публічної дипломатії, що розроблена Міністерством закордонних справ України. За цим документом культурна дипломатія є пріоритетним напрямом діяльності у сфері зовнішньої політик. Вона спрямована на створення позитивного образу країни, а також популяризацію української культури та утвердження міжнародної співпраці. Варто зауважити, що навіть у цій стратегії питання, що стосуються гендерної рівності не є чіткими (МЗС України, 2021).

В свою чергу Український інститут виконує дуже важливу місію у процесі створення іміджу України на світовій арені. Він діє покладаючись на практику культурних, освітніх та наукових досягнень. У даному контексті дуже часто звучать ідеї гендерної рівності, за рахунок підтримки авторок, та безпосередньому представництві жінок на міжнародних культурних подіях (Ukrainian Institute Reports).

Навіть попри значні досягнення, перед українською культурною дипломатією постає ряд викликів. Чи не найбільш важливий є відсутність стабільності в плані інституційного оформлення та нестача фінансування. Це зводить на нівець розробку довгострокових проєктів. Окрім того, аспекти гендерної політики все ще дуже часто лишаються поза увагою та виключаються з порядку денного. В сукупності все це приводить до необхідності чіткого окреслення гендерної політики у сфері культурної дипломатії.

ВИСНОВКИ

У ході дослідження дійшли наступних висновків:

Було встановлено, що культурна дипломатія України та Польщі у 2010–2025 роках являється важливим засобом формування міжнародного іміджу, втілення зовнішньополітичних стратегій, а також для створення символічного впливу держав на міжнародній площині. Вона працює як багаторівнева система, що сполучає структурні механізми, культурні практики, а також ціннісні моделі комунікації.

В ході порівняльного аналізу вдалось встановити, що наявні дві різні моделі культурної дипломатії. Для України характерна кризово-адаптивна модель, яка формується під час воєного стану, для вирішення викликів інформаційної боротьби та задня становлення національної ідентичності. Такій моделі властива емоційна комунікації з нотами наративу, що орієнтована на досвід кризь призму особистого досвіду, гуманістичні цінності, поняття свободи, гідності та стійкості. В сукупності це укріплює мобілізаційну спроможність культурної дипломатії. У свою чергу Польща являє структурно нормативну модель, що спирається на стратегічне планування, розвинену мережу державних та громадських структур, а також системний культурний брендинг, що проводиться в межах глобалізованого культурного простору.

В рамках даних моделей гендерне питання втілює різні функції. В Україні переважає комунікаційний стиль, насичений символізмом, що виражається через репрезентацію жіночого досвіду в умовах війни, зростання видимості жінок у дипломатії та культурному секторі. У Польщі ж гендерний вимір є структурованим та пов'язаним з розвитком гендерних студій, плавною інституціоналізацією політики рівності у практики суспільних відносин та дипломатію. Варто розуміти, що його реалізація залишається предметом суспільно-політичних дискусій.

Було встановлено, що культурна дипломатія, особливо в питаннях гендерного виміру, обох держав являється не тільки знаряддям втілення зовнішньої комунікації, проте є ще й механізмом створення міжнародної легітимності.

Ефективність такого підходу вирізняється рівнем інституціоналізації, а також позитивною взаємодією державних і громадських організацій. Окрім того важлива здатністю об'єднувати цифрові комунікації, культурні промисловості та нинішні медіастратегії у міжнародній діяльності.

Теоретико-методологічний аналіз обґрунтував продуктивність поєднання конструктивістського, ліберального та феміністського підходів. Конструктивізм дає змогу розтлумачити дипломатію як процес конструювання ідентичностей і символічних смислів; лібералізм – як інституційно впорядкований порядок реалізації так званої «м'якої сили»; феміністська ж теорія дає змогу розглядати дипломатію як аналітичні рамки для виявлення певних гендерних асиметрій, засобів репрезентації та перетворення владних відносин у процесі міжнародній комунікації.

Окрім того, було встановлено, що гендерна дипломатія є невіддільною складовою сучасної культурної дипломатії. Це можна пояснити тим, що з'являється можливість інтегрувати культурний капітал, символічну владу та практики інклюзивності як ресурси міжнародного впливу. У даному контексті дослідження Клаудії Голдін підкріплюють, що розширення участі жінок у громадській сфері перетворить не лише внутрішні інституційні структури, але й моделі міжнародних відносин. При цьому, в ході цих процесів буде підвищено рівень довіри, адаптивності та ефективності управління.

Порівняльний аналіз також засвідчив, що відмінності між Україною та Польщею зумовлені історичними траєкторіями розвитку, особливостями політичної культури та ступенем інституційної зрілості. Водночас обидві держави демонструють спільну тенденцію до посилення ролі культурної дипломатії як інструменту «м'якої сили» та європейської інтеграції, а також поступову інтеграцію принципів інклюзивності та гендерної рівності у зовнішньополітичну практику.

Отже, культурні та гендерні чинники суттєво визначають сучасні моделі дипломатичної комунікації, впливають на формування міжнародного іміджу держав і трансформують зміст публічної дипломатії. У випадку України та Польщі

ці процеси свідчать про поступовий перехід до більш відкритих, інклюзивних і комунікативно складних форм міжнародної взаємодії в умовах глобалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Wendt A. *Social Theory of International Politics*. Cambridge : Cambridge University Press, 1999. 429 p.
2. Wæver O. *Concepts of Security*. Copenhagen: University of Copenhagen, 1997.
3. Wæver O. Securitization and Desecuritization // *On Security* / ed. by R. D. Lipschutz. New York: Columbia University Press, 1995. P. 46–87.
4. Barnett M. Social Constructivism // *The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations* / ed. by J. Baylis, S. Smith. Oxford: Oxford University Press, 2005. P. 251–270.
5. Adler E. Seizing the Middle Ground: Constructivism in World Politics // *European Journal of International Relations*. 1997. Vol. 3, No. 3. P. 319–363.
6. Institute for Cultural Diplomacy. *The New Public Diplomacy*. URL: https://culturaldiplomacy.org/academy/pdf/research/books/soft_power/The_New_Public_Diplomacy.pdf (дата звернення: 16.04.2026).
7. Keohane R. O. *After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy*. Princeton : Princeton University Press, 1984. 290 p.
8. The Belfer Center for Science and International Affairs | Harvard Kennedy School. URL: https://www.belfercenter.org/sites/default/files/pantheon_files/files/publication/joe_nye_wielding_soft_power.pdf (дата звернення: 16.04.2026).
9. Tickner J. A. *Gender in International Relations: Feminist Perspectives on Achieving Global Security*. New York : Columbia University Press, 1992. URL: <https://www.ces.uc.pt/ficheiros2/files/Short.pdf> (дата звернення: 16.04.2026).
10. Sjoberg L. *Gendering Global Conflict: Toward a Feminist Theory of War*. URL: <https://pestuge.iliauni.edu.ge/wp-content/uploads/2017/12/Laura-Sjoberg-Gendering-Global-Conflict.-Toward-Feminist-Theory-of-War.pdf> (дата звернення: 16.04.2026).

11. Institute for Cultural Diplomacy. The New Public Diplomacy.
URL: https://culturaldiplomacy.org/academy/pdf/research/books/soft_power/The_New_Public_Diplomacy.pdf (дата звернення: 16.04.2026).
12. Keohane R. After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy. Princeton : Princeton University Press, 1984.
13. The Belfer Center for Science and International Affairs | Harvard Kennedy School. Wielding Soft Power.
URL: https://www.belfercenter.org/sites/default/files/pantheon_files/files/publication/joe_nye_wielding_soft_power.pdf (дата звернення: 16.04.2026).
14. Tickner J. A. Gender in International Relations: Feminist Perspectives on Achieving Global Security. New York : Columbia University Press, 1992.
URL: <https://www.ces.uc.pt/ficheiros2/files/Short.pdf> (дата звернення: 16.04.2026).
15. Sjoberg L. Gendering Global Conflict: Toward a Feminist Theory of War.
URL: <https://pestuge.iliauni.edu.ge/wp-content/uploads/2017/12/Laura-Sjoberg-Gendering-Global-Conflict.-Toward-Feminist-Theory-of-War.pdf> (дата звернення: 16.04.2026).
16. Гололобов С. М. Культурна дипломатія як складова державної політики у сфері культури на сучасному етапі українського державотворення // Публічне управління та регіональний розвиток. 2020.
URL: <https://pard.mk.ua/index.php/journal/article/view/330/285> (дата звернення: 19.04.2026).
17. Poland and its Eastern Neighbours: Foreign Policy Principles // Journal of Contemporary European Research.
URL: <https://www.jcer.net/index.php/jcer/article/view/259/255> (дата звернення: 19.04.2026).
18. Український інститут книги. Промоція читання.
URL: <https://ubi.org.ua/uk/activity/promociy-chitannya> (дата звернення: 19.04.2026).
19. Саміт перших леді та джентльменів. Перші леді та джентльмени.
URL: <https://summitflg.org/pershi-ledi-i-dzhentelmeny> (дата звернення: 19.04.2026).

20. Фонд Маша. URL: <https://mashafund.org.ua/category/2/> (дата звернення: 19.04.2026).

21. Національний музей Голодомору-геноциду. URL: <https://holodomormuseum.org.ua/> (дата звернення: 19.04.2026).

22. Kalyuzhna C. Symbolism and Elegance: Olena Zelenska's Looks from Gasanova // Gasanova. URL: <https://gasanova.ua/uk/blogs/iconiconly/symbolism-and-elegance-olena-zelenskass-looks-by-gasanova?srsId=AfmBOop9k-FJoYqv4pB21nuoQAOu7q89C9Ms0wcRX10epM2hAOFOfT3h> (дата звернення: 19.04.2026).

23. Про концептуальні засади вивчення в загальноосвітніх навчальних закладах предметів духовно-морального спрямування : лист Міністерства освіти і науки України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr8_1290-06#Text (дата звернення: 19.04.2026).

24. Ukraine's Cultural Diplomacy Month on Wikipedia: The Fifth International Marathon on Ukrainian Culture Begins // Український інститут. URL: <https://mfa.gov.ua/en/events/misyac-kulturnoyi-diplomatiyi-ukrayini-startuye-pyatij-mizhnarodnij-marafon-pro-ukrayinsku-kulturu-u-vikipediyi> (дата звернення: 19.04.2026).

25. Cultural and Humanitarian Cooperation between Ukraine and Poland as an Instrument of Establishing Interstate Dialogue // Сторінки історії. URL: https://historypages.kpi.ua/article/view/117735/pdf_27 (дата звернення: 19.04.2026).

26. Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України на 2021–2025 роки. Київ : Міністерство закордонних справ України, 2021. URL: <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/Стратегії/public-diplomacy-strategy.pdf> (дата звернення: 19.04.2026).

27. Стародубська М. Як зрозуміти українців: крос-культурний погляд. Київ, 2024.

28. Cull N. J. Public Diplomacy: Lessons from the Past. Los Angeles : Figueroa Press, 2009.

URL: <http://kamudiplomasisi.org/pdf/kitaplar/PDPerspectivesLessons.pdf> (дата звернення: 19.04.2026).

29. Cassidy J. A., Robins M. (eds.). Gender and Diplomacy. London : Routledge, 2021.

30. La diplomatie culturelle de l'Ukraine : une diplomatie culturelle en temps de guerre. URL: <https://www.open-diplomacy.fr/blog/wattanayakorn-ukraine-culture> (дата звернення: 20.04.2026).

31. Gender Distribution in Ukrainian Diplomacy: The Path to Equality // VoxUkraine. URL: <https://voxukraine.org/en/gender-distribution-in-ukrainian-diplomacy-the-path-to-equality> (дата звернення: 22.04.2026).

32. Гололобов С. М. Культурна дипломатія як складова державної політики у сфері культури на сучасному етапі українського державотворення // Південноукраїнський правничий часопис. 2020. С. 93–97. URL: <https://pard.mk.ua/index.php/journal/article/view/330> (дата звернення: 23.04.2026).

33. Kowalski K. K. The Development of Gender Studies in Poland: An Analysis of Feminist-Orientated Thought Styles and Thought Collectives // L'Homme. Zeitschrift für Feministische Geschichtswissenschaft. 2016. Vol. 27, no. 1. P. 143–151.

34. Logowanie Borg. URL: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/wyrok-trybunalu-konstytucyjnego-sygn-akt-k-1-20-19075113> (дата звернення: 16.05.2026).

35. Aggestam K., Bergman Rosamond A. Re-politicising the Gender-Security Nexus: Sweden's Feminist Foreign Policy // European Review of International Studies. 2019. Vol. 5, no. 2. P. 30–48. URL: https://www.pure.ed.ac.uk/ws/portalfiles/portal/325530198/AggestamBergmanRosamondERIS2018Re_politicisingTheGender_SecurityNexus.pdf (дата звернення: 22.04.2026).

36. Fausto-Sterling A. Myths of Gender: Biological Theories about Men and Women. New York : Basic Books, 1992. 304 p.

37. Butler J. Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity. URL: https://lauragonzalez.com/TC/BUTLER_gender_trouble.pdf (дата звернення: 23.04.2026).
38. Yin R. Case Study Research: Design and Methods. Thousand Oaks : SAGE Publications, 2014. 282 p. URL: https://iwansuharyanto.wordpress.com/wp-content/uploads/2013/04/robert_k-_yin_case_study_research_design_and_mebookfi-org.pdf (дата звернення: 24.04.2026).
39. Chafetz J. S. Masculine/Feminine or Human? An Overview of the Sociology of Sex Roles. Itasca, Illinois : F. E. Peacock, 1974. 246 p.
40. Connell R. Masculinities. URL: https://lulfmi.lv/files/2020/Connell_Masculinities.pdf (дата звернення: 22.04.2026).
41. Gender Equality Index 2022: Sweden. URL: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2022/SE> (дата звернення: 24.04.2026).
42. Gender Equality Policy in Sweden. URL: <https://www.government.se/contentassets/efcc5a15ef154522a872d8e46ad69148/gender-equality-policy-in-sweden-240229.pdf> (дата звернення: 24.04.2026).
43. Gender Mainstreaming in France. URL: <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/countries/france> (дата звернення: 24.04.2026).
44. Shepherd L. Gender Matters in Global Politics: A Feminist Introduction to International Relations. URL: [https://xyonline.net/sites/xyonline.net/files/2019-08/Shepherd,%20Gender%20Matters%20in%20Global%20Politics%20-%20A%20Feminist%20Introduction%20to%20International%20Relations%20\(2010\).pdf](https://xyonline.net/sites/xyonline.net/files/2019-08/Shepherd,%20Gender%20Matters%20in%20Global%20Politics%20-%20A%20Feminist%20Introduction%20to%20International%20Relations%20(2010).pdf) (дата звернення: 24.04.2026).
45. Gender Pay Gap Statistics. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Gender_pay_gap_statistics (дата звернення: 24.04.2026).
46. Gender Studies at Malmö University. URL: <https://mau.diva-portal.org/smash/get/diva2:1867771/FULLTEXT02.pdf> (дата звернення: 24.04.2026).

47. Gender, Identity, and Politics: Theoretical Perspectives.
URL: <http://humstudies.com.ua/article/view/299775/292303> (дата звернення: 24.04.2026).

48. Gender-Competent Legal Education: A Guide for European Institutions.
URL: http://www.fileserver.wave-network.org/researchreports/WAVE_Report_2015.pdf (дата звернення: 24.04.2026).

49. Scott J. W. Gender: A Useful Category of Historical Analysis.
URL: <https://genderstudiesgroupdu.wordpress.com/wp-content/uploads/2014/07/scott-gender.pdf> (дата звернення: 24.04.2026).

50. Foucault M. The History of Sexuality. Vol. 1 : An Introduction.
URL: https://monoskop.org/images/4/40/Foucault_Michel_The_History_of_Sexuality_1_An_Introduction.pdf (дата звернення: 24.04.2026).

51. Beauvoir S. de. The Second Sex. URL: https://uberty.org/wp-content/uploads/2015/09/1949_simone-de-beauvoir-the-second-sex.pdf (дата звернення: 24.04.2026).

52. Theories of International Relations.
URL: <http://lib.jnu.ac.in/sites/default/files/RefrenceFile/Theories-of-IR.pdf> (дата звернення: 24.04.2026).

53. Wendling K. A. Classification of Feminist Theories // Les ateliers de l'éthique. The Ethics Forum. 2021. 134 p.

54. Wharton A. The Sociology of Gender: An Introduction to Theory and Research.
URL: <https://xyonline.net/sites/xyonline.net/files/2019-08/Wharton%2C%20The%20Sociology%20of%20Gender%20-%20An%20Introduction%20to%20Theory%20and%20Research%20%282005%29.pdf> (дата звернення: 24.04.2026).

55. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 października 2020 r. sygn. akt K 1/20 // Internetowy System Aktów Prawnych.
URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20210000175> (дата звернення: 16.05.2026).

56. Amnesty International. Poland: Abortion Restrictions and Human Rights Concerns. URL: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2021/10/poland-a-year-on-abortion-ruling-harms-women> (дата звернення: 16.05.2026).

57. Anti-Gender Politics in the Populist Moment. URL: <https://library.oapen.org/handle/20.500.12657/50542> (дата звернення: 11.05.2026).

АНОТАЦІЯ

У дипломній роботі здійснено комплексне дослідження особливостей розвитку культурної та гендерної дипломатії України і Польщі у 2010–2025 роках як взаємопов'язаних інструментів формування міжнародного іміджу держав, реалізації «м'якої сили» та зовнішньополітичної комунікації. Проаналізовано теоретико-методологічні засади культурної дипломатії в межах конструктивізму, лібералізму та феміністської теорії міжнародних відносин, що дозволило інтерпретувати її як соціально сконструйований простір ідентичностей, інституційних практик і символічних ресурсів міжнародного впливу.

Окрему увагу приділено гендерному виміру дипломатії як структурному чиннику трансформації сучасної міжнародної комунікації, розширення інклюзивності та формування довіри у міждержавних відносинах. Встановлено, що гендерні практики суттєво впливають на дипломатичні стратегії держав, механізми їхньої зовнішньої репрезентації та конструювання міжнародного іміджу.

У результаті порівняльного аналізу виокремлено дві моделі культурної дипломатії: кризово-адаптивну (Україна) та інституційно-нормативну (Польща). Показано, що їхні відмінності зумовлені історико-політичними траєкторіями розвитку, рівнем інституційної зрілості та специфікою соціокультурної комунікації.

Наукова новизна роботи полягає у системному поєднанні культурного та гендерного вимірів дипломатії як взаємопов'язаних аналітичних категорій, що дозволяє по-новому осмислити механізми формування міжнародного іміджу держав в умовах глобалізаційних процесів, війни та європейської інтеграції.

Практичне значення результатів дослідження полягає у можливості їх використання для подальшого наукового вивчення культурної та гендерної дипломатії, удосконалення аналітичних підходів до міжнародної комунікації, а також при розробці стратегій публічної дипломатії України та Польщі.

Ключові слова: гендерна дипломатія, феміністична теорія, міжнародний імідж, кроскультурна політика, європейська інтеграція, символічна влада, м'яка сила (soft power), національний брендинг.

ABSTRACT

The thesis provides a comprehensive study of the development of cultural and gender diplomacy in Ukraine and Poland during 2010–2025 as interconnected instruments of shaping international image, implementing “soft power,” and conducting foreign policy communication. It examines the theoretical and methodological foundations of cultural diplomacy within the frameworks of constructivism, liberalism, and feminist international relations theory, which makes it possible to interpret it as a socially constructed space of identities, institutional practices, and symbolic resources of international influence.

Special attention is given to the gender dimension of diplomacy as a structural factor in the transformation of contemporary international communication, the expansion of inclusivity, and the development of trust in interstate relations. The study demonstrates that gender-related practices significantly influence diplomatic strategies, the external representation of states, and the construction of their international image.

The comparative analysis identifies two models of cultural diplomacy: a crisis-adaptive model (Ukraine) and an institutional-normative model (Poland). These differences are shown to stem from distinct historical and political trajectories, varying levels of institutional development, and specific patterns of sociocultural communication.

The scientific novelty of the research lies in the systematic integration of cultural and gender dimensions of diplomacy as interrelated analytical categories, offering a renewed understanding of how states construct their international image under conditions of globalization, war, and European integration.

The practical significance of the findings lies in their potential application for further research on cultural and gender diplomacy, the development of analytical approaches to international communication, and the formulation of contemporary public diplomacy strategies for Ukraine and Poland.

Keywords: gender diplomacy, feminist theory, international image, cross-cultural policy, European integration, symbolic power, soft power, national branding.